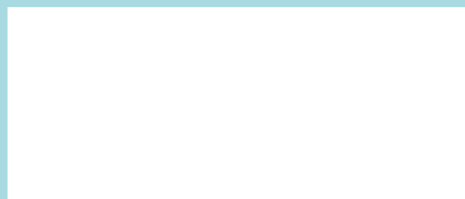
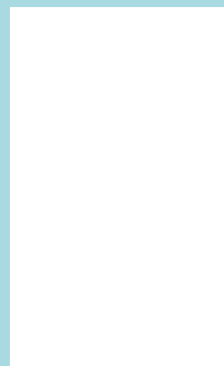

Raport — 2022

STOWARZYSZENIE
ŻYDOWSKI INSTYTUT
HISTORYCZNY W POLSCE

W roku 2022 odbyła się 10. edycja Programu Grantowego.
W tym czasie przeznaczaliśmy niemal półtora miliona złotych
na wsparcie ponad 200 projektów w całej Polsce.
Od 2021 roku zarządzająca programem Komisja Grantowa
nosi imię Jana Jagielskiego — wybitnego badacza dziedzictwa
i historii polskich Żydów oraz wieloletniego członka Zarządu
Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce.

Raport Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny — 2022

Wstęp	List przewodni	5
Część I	Stowarzyszenie	7
	01. Historia	9
	02. Władze	13
	03. Z życia Stowarzyszenia	19
Część II	Działalność statutowa	23
	01. Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN	25
	02. Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma	45
	03. Program Grantowy	55
Część III	Fundraising	75
	01. Raport z działań fundraisingowych w 2022 roku	77
	02. Współpraca z American Friends of POLIN Museum	89
Część IV	Finanse	95
	01. Finanse	97
	02. Kapitał Żelazny	103

STOWARZYSZENIE
ŻYDOWSKI INSTYTUT
HISTORYCZNY W POLSCE

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce działa od 1951 roku na rzecz upamiętnienia historii i kultury polskich Żydów oraz ich wkładu w kulturę światową, pozyskuje fundusze i wspiera wiele różnych inicjatyw realizowanych zarówno przez Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN i Żydowski Instytut Historyczny im. E. Ringelbluma, jak i dziesiątki lokalnych organizacji działających na rzecz ochrony i upamiętnienia spuścizny polskich Żydów.

Marian Turski i Piotr Wiślicki ↓

Szanowni Państwo, Drodzy Przyjaciele,

pochodzące z języka hebrajskiego słowo *Polin* tłumaczone jest zarówno jako nazwa Polski, jak i zwrot — „tu odpoczniesz”. Według legendy o początkach osadnictwa żydowskiego w Polsce, Żydzi uciekający przed falą pogromów w Niemczech w czasie epidemii czarnej śmierci dotarli do ziem polskich. Nazwę kraju, w którym się znaleźli, odczytali jako פה לין (czyt. po lin) — „tu odpoczniesz”. Potraktowali to jak dobry omen. Choć z biegiem lat relacje polsko-żydowskie różnie się układały, nie zmienia to faktu, że Polska stała się na wiele wieków domem dla Żydów. Dziś, po kilkuset latach, nasz kraj znów stał się miejscem, w którym uchodźcy znaleźli schronienie. Demony wojny wróciły do Europy. Miliony ludzi z Ukrainy musiały uciekać przed wojną. Wojną, która objawiła najgorsze ludzkie cechy.

Doświadczenie II wojny światowej i Zagłady zmusiło nas, Europejczyków, do wypracowania różnorodnych sposobów rozwiązywania konfliktów. Stworzyliśmy platformy dialogu i porozumienia. Zbudowaliśmy instytucje, które mają przypominać, do czego prowadzi konflikt i nienawiść. Ostatnie prawie 80 lat dawało nadzieję, że w Europie zapanuje trwały pokój. Dziś widzimy, jak łatwo go zburzyć i że nie jest on dany raz na zawsze. Wciąż musimy o niego walczyć. Wierzymy, że *historia magistra vitae est* i że, upowszechniając wiedzę na temat historii Żydów, wspieramy wzajemne zrozumienie i pokój. Los polskich Żydów jest najlepszym przykładem tego, do czego prowadzi wykluczenie i pogarda wobec drugiego człowieka. Musimy o tym przypominać przy każdej okazji.

Przypominanie o dziedzictwie polskich Żydów i dbanie o tę pamięć to najważniejsza misja naszego Stowarzyszenia. Podobnie jak w latach ubiegłych realizowaliśmy ją poprzez wspólne projekty z Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN i Żydowskim Instytutem Historycznym im. Emanuela Ringelbluma, a także innymi organizacjami. Rozwijaliśmy również Program Grantowy, w ramach którego po raz kolejny wsparliśmy projekty przywracające pamięć o żydowskiej historii lokalnych społeczności w Polsce.

O wszystkich tych działaniach przeczytają Państwo na dalszych stronach naszego raportu. Wierzymy, że razem możemy zrobić więcej, a lektura tej publikacji pokazuje, że wokół naszego Stowarzyszenia jest ogromny krąg osób, dzięki którym mamy wpływ na lepszą przyszłość.

Dziękujemy, że jesteście z nami!

A stylized, handwritten signature in blue ink, likely belonging to Piotr Wiślicki.

PIOTR WIŚLICKI
przewodniczący Zarządu

A stylized, handwritten signature in blue ink, likely belonging to Marian Turski.

MARIAN TURSKI
wiceprzewodniczący Zarządu,
przewodniczący Rady Muzeum Historii
Żydów Polskich POLIN

Stowarzyszenie

← Upamiętnienie zamojskich Żydów zorganizowane przez Zamojskie Towarzystwo Fotograficzne. Projekt został dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2018 roku.

Stowarzyszenie od ponad 70 lat wspiera i popularyzuje badania naukowe w dziedzinie historii i kultury żydowskiej, prowadzi działalność edukacyjną, a także podejmuje działania na rzecz kształtowania postaw tolerancji w społeczeństwie.

Ludzie, którzy tworzą Stowarzyszenie, reprezentują różne środowiska. Łączy ich misja zachowania tysiącletniego dziedzictwa polskich Żydów dla przyszłych pokoleń.

Historia Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

01
—

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce wywodzi się z założonej w 1944 roku Centralnej Żydowskiej Komisji Historycznej działającej w ramach Centralnego Komitetu Żydów w Polsce. Po wieloletnich staraniach zostało ostatecznie zarejestrowane w 1951 roku w Warszawie. Jego celem statutowym jest upamiętnienie historii i kultury polskich Żydów oraz ich wkładu w kulturę światową. By realizować swoją misję, Stowarzyszenie współpracuje z innymi organizacjami żydowskimi i instytucjami o podobnych celach działającymi w kraju i na świecie. W 1993 roku Stowarzyszenie zainicjowało projekt Muzeum Historii Żydów Polskich. Powołało międzynarodowy zespół, którego celem było opracowanie założeń programowych instytucji oraz wystawy stałej. Muzeum miało być miejscem otwartej dyskusji, szacunku i dialogu między narodami — miejscem, które łączy, a nie dzieli. Idea ta otrzymała wsparcie kolejnych polskich rządów i prezydentów, a także dziesiątek organizacji i osób na całym świecie, w tym wielu darczyńców. Dzięki temu wsparciu Stowarzyszenie do 2005 roku prowadziło projekt samodzielnie jako inicjatywę społeczną.

25 stycznia 2005 roku Stowarzyszenie wraz z Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego i Urzędem Miasta Stołecznego Warszawy powołało wspólną instytucję kultury o nazwie Muzeum Historii Żydów Polskich. Na mocy aktu założycielskiego strona publiczna sfinansowała powstanie budynku Muzeum, a Stowarzyszenie odpowiadało za sfinansowanie i organizację procesu tworzenia wystawy stałej. Stowarzyszenie, przy wsparciu prawie 600 darczyńców z całego świata, przeznaczyło w latach 1993–2014 na rzecz tworzenia Muzeum oraz projektowania i produkcji wystawy stałej 145 milionów złotych. Dodatkowo w latach 2005–2014 Stowarzyszenie przeznaczyło 20 milionów złotych na działalność edukacyjną i publiczną Muzeum. Po otwarciu wystawy stałej Stowarzyszenie dalej wspiera Muzeum, od 2015 roku pozyskało prawie 44 miliony złotych na rzecz tej instytucji.

Działalność Stowarzyszenia nie ogranicza się do wspierania Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Przez lata Stowarzyszenie stanowiło formułę prawną dla Żydowskiego Instytutu Historycznego, który ostatecznie w 1994 roku został wyodrębniony ze Stowarzyszenia jako państwowa instytucja podległa właściwemu ministrowi. Przez lata swojej działalności Stowarzyszenie zgromadziło jedno z największych na świecie zbiorów dotyczących historii polskich Żydów. Wśród nich są archiwalia, niektóre pochodzące już z połowy XVII wieku, księgozbiór liczący około 80 000 woluminów oraz liczne obrazy,

grafiki, plakaty, rzeźby, przedmioty rzemiosła artystycznego, fotografie i wiele innych. Do najcenniejszych zbiorów należy wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO Podziemne Archiwum Getta Warszawy, tzw. Archiwum Ringelbluma. Ta spuścizna jest w sensie moralnym własnością wszystkich Żydów, a Stowarzyszenie pełni rolę jej strażnika. Zgodnie z myślą, że współdziałanie państwa i organizacji społecznej może przynieść wymierne efekty w ochronie dziedzictwa żydowskiego, Stowarzyszenie udostępniło nieodpłatnie swoje zbiory, wraz z zabytkowym budynkiem przy ul. Tłomackie 3/5, w którym są one przechowywane, Żydowskiemu Instytutowi Historycznemu im. Emanuela Ringelbluma. Stowarzyszenie współpracuje z Instytutem również przy realizacji wielu wspólnych projektów, z których najważniejszym jest Program Oneg Szabat. W jego ramach w 2017 roku otwarto w Instytucie wystawę stałą o Archiwum Ringelbluma i jego twórcach „Czego nie mogliśmy wykrzyczeć światu”. Kontynuowany jest także wieloletni projekt tłumaczenia pełnej edycji Archiwum Ringelbluma na język angielski.

← Spacer performatywny i performance site specific w przestrzeni miejskiej Częstochowy zorganizowany przez Fundację Performa. Projekt został dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2021 roku.

Stowarzyszenie wspiera także inne, różnorodne inicjatywy. W ramach Programu Grantowego Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego co roku przekazuje kilkadziesiąt grantów organizacjom działającym na rzecz zachowania dziedzictwa kulturowego i materialnego polskich Żydów. Wśród dofinansowywanych projektów znajdują się między innymi upamiętnienia, ochrona cmentarzy, publikacje, działania edukacyjne i wydarzenia kulturalne.

→ Wilhelm Sasnal odbierający Medal „Powstanie w Getcie Warszawskim” z rąk Mariana Kalwarego, przewodniczącego Stowarzyszenia Żydów Kombatantów i Poszkodowanych w II wojnie światowej

← Wystawa czasowa „Od kuchni. Żydowska kultura kulinarna” w Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

Zarząd Stowarzyszenia działa społecznie. Jego członkowie nie tylko reprezentują Stowarzyszenie, kierują jego pracami i wyznaczają nowe kierunki działań, ale także poświęcają swój czas i zaangażowanie dla realizacji misji Stowarzyszenia, jaką jest ochrona dziedzictwa żydowskiego w Polsce.

Władze Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

02

ZARZĄD:

Piotr Wiślicki
przewodniczący

Marian Turski
wiceprzewodniczący

Joanna Fikus
sekretarzyni

Marek Nowakowski
skarbnik

dr Kamila Dąbrowska
członkini

dr Zuzanna Hertzberg
członkini

dr Maciej Kozłowski
członek

Agnieszka Milbrandt
członkini

dr Alicja Mroczkowska
członkini

prof. Dariusz Stola
członek

dr hab. Jolanta Żyndul
członkini

KOMISJA REWIZYJNA:

Maciej Antosik
przewodniczący

Krzysztof Czajka-Kalinowski
wiceprzewodniczący

Justyna Kobos
sekretarz

Zbigniew Sztranc
członek

KOMISJA GRANTOWA
IM. JANA JAGIELSKIEGO:

Joanna Fikus
przewodnicząca

dr Kamila Dąbrowska
członkini

prof. Monika
Adamczyk-Garbowska
członkini (od 09.05.2022)

Grzegorz Kołacz
członek

dr hab. Artur Markowski
członek (do 30.04.2022)

KOMITET FINANSOWY:

Przemysław Schmidt
przewodniczący

Robert Koński
członek

Andrzej Malec
członek

Andrzej Rojek
członek

DZIAŁ ROZWOJU:

Pozyskiwanie środków finansowych od darczyńców, relacje z nimi, komunikacja i działalność wizerunkowa, produkcja materiałów fundraisingowych.

Bartosz Dymarek
dyrektor ds. rozwoju

Agnieszka Dulęba-Wołodkiewicz
zastępczyni dyrektora ds. rozwoju

Anna Szczśniak
starsza specjalistka ds. rozwoju

DZIAŁ FINANSOWO-ADMINISTRACYJNY:

Prowadzenie i zarządzanie finansami organizacji, polityka grantowa, sprawy kadrowe, koordynacja prac wszelkich ciał funkcjonujących w ramach Stowarzyszenia.

Michał Majewski
dyrektor operacyjny

Anna Moniewska
kierowniczka biura

Stowarzyszenie do 31 grudnia 2022 roku liczyło 248 członków, wśród których znajdują się zarówno osoby związane ze światem nauki, oświaty i kultury, jak i osoby na co dzień pracujące w różnych obszarach biznesowych.

W roku 2022 odbyło się dziesięć posiedzeń, na których Zarząd podjął 42 uchwały.
Odbyło się także jedno zwyczajne Walne Zgromadzenie członków Stowarzyszenia.

W ramach programu „Kuchnia dla Ukrainy”, wspólnej inicjatywy Stowarzyszenia i Muzeum POLIN, zorganizowano między innymi charytatywny koncert „Solidarni z Ukrainą”.

Z życia Stowarzyszenia

03

LUTY

24 lutego Rosja dokonała brutalnej agresji na Ukrainę. Stowarzyszenie włączyło się w działania pomocowe dla osób uchodźczych. Wspólnie z Gminą Wyznaniową Żydowską w Warszawie organizowało zbiórki i zakup najpotrzebniejszych rzeczy, a razem z Muzeum POLIN dowoziło ciepłe posiłki dla osób przebywających w tymczasowych miejscach pobytu w ramach projektu „Kuchnia dla Ukrainy”. Więcej o tych inicjatywach przeczytają Państwo na stronach 41–43 i 84–85.

MARZEC

Marian Turski otrzymał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Senat UMCS postanowił nadać tytuł Marianowi Turskiemu za „szlachetne wypełnianie misji strażnika pamięci wspólnej, polsko-żydowskiej historii, przywracanie wiary w sprawczą siłę wolnego słowa oraz głęboki moralny wymiar przykazania »Nie bądź obojętny«, które staje się uniwersalnym ludzkim zobowiązaniem wobec bliźnich i świata”.

→

Marian Turski podczas wręczania tytułu doktora honoris causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie

Wręczenie Medali „Powstanie w Getcie Warszawskim” ↑

KWIECIEŃ

Nasze Stowarzyszenie oraz Stowarzyszenie Żydów Kombatantów i Poszkodowanych w II wojnie światowej zorganizowały pierwsze wspólne wręczenie Medali „Powstanie w Getcie Warszawskim”. Odznaczenie to od blisko 30 lat przyznawane jest przez Stowarzyszenie Żydów Kombatantów osobom zasłużonym dla dialogu polsko-żydowskiego. Więcej o tym wydarzeniu przeczytają Państwo na stronie 73.

MAJ

Upamiętnienie Archiwum Ringelbluma, nad którego stworzeniem Stowarzyszenie pracowało wspólnie ze Stowarzyszeniem Inicjatyw Społeczno-Kulturalnych Stacja Muranów i Społecznym Komitetem Budowy Upamiętnienia Archiwum Ringelbluma otrzymało nominację do Nagrody Architektonicznej Prezydenta m.st. Warszawy w kategorii „projektowanie przestrzeni publicznej 2021”.

Obraz *Portrait of a Lady (After Louis Leopold Boilly)* autorstwa Ewy Juszkiewicz został wylicytowany w domu aukcyjnym Christie’s za ponad 1,5 miliona dolarów, z czego 1,3 miliona zostało przekazane na rzecz wsparcia Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Więcej o licytacji obrazu mogą Państwo przeczytać na stronie 91.

↓ Upamiętnienie Archiwum Ringelbluma

CZERWIEC

12 czerwca członkowie Stowarzyszenia spotkali się na corocznym Walnym Zgromadzeniu. Podczas spotkania nie tylko zaakceptowano sprawozdanie finansowe i merytoryczne za rok 2021, ale także powołano Kapitał Żelazny, który zabezpiecza funkcjonowanie Stowarzyszenia na wiele kolejnych lat. Więcej o Kapitale Żelaznym przeczytają Państwo na stronach 102–104.

WRZESIEŃ

Marian Turski został wybrany przewodniczącym nowo powołanej Rady Muzeum POLIN na kadencję 2022–2026. Podczas pierwszego posiedzenia Rady wyłoniono także zastępców: Aldonę Machnowską-Górę, wiceprezydentkę m.st. Warszawy oraz Artura Hofmana, prezesa Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce. W skład Rady Muzeum POLIN wchodzi przedstawiciele trzech Założycieli Muzeum, tj. Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz miasta stołecznego Warszawy.

PAŹDZIERNIK

Stowarzyszenie, zgodnie z decyzjami podjętymi na Walnym Zgromadzeniu członków w czerwcu, zawarło umowę z mBankiem i Towarzystwem Funduszy Inwestycyjnych Franklin Templeton, które to podmioty będą zarządzać środkami stanowiącymi Kapitał Żelazny. Więcej o Kapitale Żelaznym przeczytają Państwo na stronach 102–104.

↓ Posiedzenie Rady Muzeum POLIN

Działalność statutowa

← Lapidarium na cmentarzu żydowskim w Opatowie powstałe z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Opatowskiej. Projekt został dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2021 roku.

W 2022 roku Muzeum POLIN wciąż jeszcze odbudowywało publiczność po pandemii. Wystawę stałą odwiedziło prawie 270 tysięcy osób, a dwie wystawy czasowe prawie 160 tysięcy.

Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

01
—

Muzeum od początku swojego istnienia jest doceniane na arenie międzynarodowej, otrzymuje liczne nagrody za prezentowanie i wykorzystywanie nowoczesnych technologii i nawiązywanie do najwyższych standardów wyznaczanych przez muzea historyczne na świecie. Podstawą jego działań jest wystawa stała pokazująca nieznaną wielu osobom historię żydowskiej obecności na terenie państwa polskiego. Wystawę przygotował międzynarodowy zespół naukowców, projektantów i dydaktyków działających pod auspicjami naszego Stowarzyszenia. Zwiedzający poznają dzięki niej tysiąc lat historii Żydów w Polsce.

Gdy w 2016 roku świętowaliśmy wspólnie przyznanie nagrody EMYA dla najlepszej placówki muzealnej w Europie, cieszył nas pojawiający się wielokrotnie w werdykcie jury motyw uznania dla komplementarności, wszechstronności działań podejmowanych w POLIN. Ambicja, by Muzeum nie ograniczało się do działalności podstawowej, szukało nowych form wyrazu, nowych publiczności i kierunków rozwoju, jest niezmienna. Mury instytucji (jak bardzo nie byłyby zacne) przy Anielewicza 6 w Warszawie nie są granicą czy barierą. Muzeum z atencją traktuje wszystkie cztery wymiary, w których prowadzi swoje projekty:

- **ANIELEWICZA 6** — to przede wszystkim wystawa stała i wystawy czasowe oraz miejsce edukacji rodzinnej „U króla Maciusia”, przestrzeń warsztatowa dla różnorodnych grup odbiorców i Centrum Informacji Historycznej. Na Anielewicza 6 jest realizowane gros muzealnej działalności programowej, przechowywana i stale rozwijana kolekcja zbiorów oraz prowadzona działalność gospodarcza jako Centrum Konferencyjne POLIN;
- **ZAGRANICA** — projekty promujące dziedzictwo polskich Żydów wśród diaspory i w Izraelu oraz nieżydowskich mieszkańców innych krajów — tym samym Muzeum włącza się w prace nad budowaniem pozytywnego obrazu Polski, nawiązującego do jej tradycji jako państwa otwartego, różnorodnego i wieloetnicznego;
- **POLSKA** — wystawy objazdowe, projekty edukacyjne, kulturalne i naukowe realizowane dla lokalnych społeczności; projekty dla grup branżowych, w tym nauczycieli, naukowców, służb mundurowych;
- **ŚWIAT WIRTUALNY** — Muzeum prowadzi działalność upowszechniającą wiedzę o Polskich Sprawiedliwych za sprawą poświęconego im portalu tematycznego sprawiedliwi.org.pl, popularyzuje i chroni dziedzictwo kulturowe dzięki portalowi Wirtualny Sztetl (sztetl.org.pl) oraz dociera do rozmaitych zakątków świata z różnorodną ofertą wydarzeń online, szczególnie za pomocą mediów społecznościowych.

Szanowni Państwo,

w lutym minęły trzy lata od momentu wręczenia mi przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego nominacji na dyrektora Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN. Skłaniam się naturalnie ku podsumowaniom, kreśląc jednocześnie z zespołem Muzeum plany na kolejne lata.

Po trudnościach, jakie przyniósł czas pandemii, rzeczywistość wystawiła nas na kolejną próbę — 24 lutego 2022 roku wybuchła wojna w Ukrainie. Całym sercem solidaryzujemy się z osobami zmagającymi się bezpośrednio z horrorem wojny, ale też z Ukraińcami i Ukrainkami mieszkającymi w Polsce — naszymi sąsiadami i sąsiadkami w Warszawie, osobami uczestniczącymi w naszych programach, ekspertami i ekspertkami, z którymi współpracujemy, przyjaciółmi z Fundacji „Nasz Wybór” i ze Związku Ukraińców w Polsce, a także ukraińskimi pracowniczkami i pracownikami Muzeum. W wielu naszych działaniach w tym roku daliśmy wyraz sprzeciwowi wobec wojny i okazaliśmy wsparcie, zwłaszcza dla osób uchodźczych, które znalazły schronienie w naszym kraju.

Ojcowie-założyciele Muzeum POLIN sformułowali hasło „Muzeum życia”, interpretując w ten sposób jego znaczenie i rolę społeczną. Muzeum POLIN, opowiadając tysiącletnią historię Żydów na ziemiach polskich, koncentruje się na niewyczerpanym bogactwie wspólnych dziejów, czego sztandarowym przykładem jest wystawa stała. W 2022 roku poprzez wystawy stacjonarne i wydarzenia oraz działania edukacyjne prowadzone lokalnie i w naszej siedzibie dotarliśmy do ponad 1,7 mln osób. Rok 2023 będzie szczególny ze względu na przypadającą rocznicę wybuchu powstania w getcie warszawskim — zaprosimy publiczność na wystawę poświęconą cywilnemu oporowi w getcie i całoroczny program pod hasłem „Nie bądź obojętny”, odwołujący się do historycznego przesłania Mariana Turkskiego. Bo misją Muzeum POLIN jest nie tylko pokazywanie historii, ale też kształtowanie postaw: otwartości, tolerancji, szacunku wobec innych. Jak powiedział w czasie wielkiego otwarcia Muzeum dr Arnold Eisen, kanclerz Jewish Theological Seminary: „Nierzadko zdarza się, że muzeum nie tylko dokumentuje historię, ale też ją tworzy”.

Głęboko wierzę, że choć obraz świata przecież zmienia się na przestrzeni lat diametralnie, wybory społeczne i etyczne, przed jakimi stajemy, są zbliżone. Dzięki zaangażowaniu przyjaciół ze Stowarzyszenia Żydowski Instytut

Historyczny w Polsce i darczyńców możemy realizować naszą misję — przywracać pamięć o Żydach polskich i budować porozumienie między ludźmi i społecznościami. Państwa wsparcie to dla nas najwyższy wyraz zaufania i zobowiązanie, któremu nieustannie staramy się sprostać.

Zapraszam do lektury.

ZYGMUNT STĘPIŃSKI

dyrektor Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN

Projekty Muzeum POLIN zrealizowane w 2022 roku dzięki wsparciu Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce oraz prywatnych darczyńców pozyskiwanych przez Stowarzyszenie

I. Wystawa stała i zbiory

↑ Naczynie do obmywania rąk z kolekcji Muzeum POLIN objęte patronatem przez Monikę i Tomasza Skrok z dedykacją dla córki Poli.

← Małgorzata i Grzegorz Markowscy — opiekunowie filiżanki Żydowskiego Towarzystwa Turystyczno-Narciarskiego „Makabi” w Bielsku podczas spotkania z kuratorkami muzealnego Działu Zbiorów dr Renatą Piotrkowską i dr Martą Frączkiewicz.

↑ ↗ Zainicjowany w 2021 roku projekt „Zaopiekuj się kolekcją!”, który umożliwia objęcie patronatu nad wybranym przez siebie obiektem z muzealnych zbiorów rozwinął się w roku 2022 — grono opiekunów muzealnych obiektów powiększyło się o nowe osoby, z których część miała okazję osobiście spotkać się z kuratorkami z muzealnego Działu Zbiorów i zobaczyć na żywo obiekty objęte patronatem. Muzealna kolekcja liczy ponad 14 000 przedmiotów związanych z tysiącletnią historią polskich Żydów: dzieł sztuki, fotografii, dokumentów i przedmiotów codziennego użytku oraz kultu religijnego.

We wszystkie projekty muzealne związane z rozwojem wystawy stałej zaangażowana jest prof. Barbara Kirshenblatt-Gimblett, główna kuratorka wystawy stałej, stanowisko imienia Ronalda S. Laudera. Prof. Kirshenblatt-Gimblett wspiera ponadto wszystkie kluczowe programy muzealne, takie jak wystawy czasowe, GEOP i TISZ Festiwal oraz działania fundraisingowe na rzecz Muzeum POLIN.

DARCZYŃCA STANOWISKA GŁÓWNEGO KURATORA
WYSTAWY STAŁEJ MUZEUM POLIN:
• Ronald S. Lauder

↑ Wielowymiarowa, wielowątkowa podróż przez 1000 lat dziejów Żydów polskich przedstawiona na wystawie stałej jest dumą i nieustającym obiektem uwagi Muzeum, które stale pracuje nad jej rozwojem i opracowuje kolejne przestrzenie. Rok 2022 upłynął pod znakiem pracy koncepcyjnej (we współpracy z pracownią architektoniczną WWAA) nad przebudową części poświęconej historii po 1989 roku, w której planowane jest pokazanie zestawionych ze sobą kuratorsko dwóch dzieł sztuki: filmu Mikołaja Grynberga *Kim jesteśmy* z obrazem Wilhelma Sasnała *Bez tytułu*. Tysiąca lat historii polskich Żydów i Żydówek nie zakończyła Zagłada ani fale powojennej emigracji. Gdy Muzeum tworzyło wystawę, wydawało się, że po 1989 roku polskie społeczeństwo i wszystkie mniejszości, które je współtworzą, czeka bezpieczna i stabilna przyszłość. Czy tak się stało? Z filmu Mikołaja Grynberga *Kim jesteśmy*

dowiadujemy się, kim czują się jego bohaterowie i bohaterki oraz jakim domem jest Polska. Dzisiejszą rzeczywistość kształtują kolejne pokolenia, które nie miały bezpośredniej styczności z doświadczeniem wojny. Spory o pamięć trudnej historii Zagłady i powojnia nadal jednak rzutują na współczesne stosunki polsko-żydowskie. W swoim obrazie Wilhelm Sasnał dostrzega ślady tej przeszłości w polskim pejzażu i jej wpływ na świadomość mieszkańców naszego kraju. A Muzeum, podążając za artystą, chce zapytać: jak bardzo pamięć przeszłości kształtuje naszą teraźniejszość i jak będzie wyglądał w przyszłości pejzaż relacji polsko-żydowskich?

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Association Européenne du Musée de l'Histoire des Juifs de Pologne POLIN
- Jankilevitch Foundation

II. Wystawy czasowe

↑ Początek roku 2022 łączył się z finałem znakomicie przyjętej przez publiczność wystawy czasowej „Wilhelm Sasnal: Taki pejzaż” (17.06.21–10.01.22), której kuratorem był Adam Szymczyk. To jeden z największych sukcesów artystycznych i frekwencyjnych w historii Muzeum POLIN — wystawę zobaczyło blisko 76 000 osób, a z bogatego programu towarzyszącego online skorzystało prawie 52 000. Ekspozycja odbiła się szerokim echem w świecie sztuki i mediach, a Wilhelm Sasnal i Adam Szymczyk otrzymali za nią Nagrodę Kulturalną Onetu i Miasta Krakowa — O!śnienia 2022 w kategorii „sztuki wizualne”.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Jankilevitch Foundation
- Fundacja SIGNUM

↙ ↑ Kolejna wystawa czasowa „Od kuchni. Żydowska kultura kulinarna” (11.03.22–12.12.22) to opowieść o żydowskich potrawach i zwyczajach związanych z jedzeniem, która pomagała zrozumieć, jak bardzo przenikają się tradycje kulinarne, również za sprawą migracji i życia w diasporze. Przedstawiono na niej religijny fundament spajający żydowską kuchnię, zasady koszerności związane z przygotowaniem posiłków oraz współczesne łamanie tradycji i odkrywanie na nowo kulinarnych korzeni. Przygotowane specjalnie z myślą o ekspozycji cztery rzeźby Anny Królikiewicz skłaniały do refleksji nad znaczeniem, jakie nadajemy posiłkom. Kuratorkami wystawy były Magdalena Maślak i Tamara Sztyma. Zgodnie z powiedzeniem „przez żołądek do serca” wystawa cieszyła się ogromnym zainteresowaniem publiczności — odwiedziło ją ponad 84 000 osób z Polski i zagranicy. Różnorodny program towarzyszący przyciągnął ponad 39 000 osób.

DARCZYŃCA PROJEKTU:

- Jankilevitch Foundation

Wystawa „Od kuchni” ma także swoje równoległe życie w wersji online dostępnej poprzez kod QR. Pozwala ona zanurzyć się w żydowskiej historii i kulturze kulinarnej, a podróż ułatwiają cztery ścieżki tematyczne: „Tradycja”, „Diaspora”, „Nowoczesność” i „Wspomnienia”. Strona wystawy zawiera dużą liczbę zdjęć, historii, filmów i ciekawostek oraz przede wszystkim przepisów. Została ona uhonorowana drugą nagrodą w konkursie Muzeum Widzialne Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Fundacja Citi Handlowy im. Leopolda Kronenberga
- Jankilevitch Foundation

↑ Na rok 2023 zaplanowane jest otwarcie wystawy „Wokół nas morze ognia. Losy żydowskich cywilów podczas powstania w getcie warszawskim” (18.04.2023–8.01.2024), związane z 80. rocznicą powstania w getcie warszawskim. Wystawa przedstawi pełen obraz powstania w getcie, ale szczególnie skupi się na pokazaniu losu 50 000 cywilów podczas i po upadku powstania. Muzeum chce, by widzowie zadali sobie pytanie — jak należy przeciwstawiać się złu? Jak sprawić, abyśmy nie byli na nie obojętni? Istotnym kontekstem dla wystawy będzie wojna w Ukrainie. Autorką koncepcji wystawy jest prof. Barbara Engelking, a kuratorką Zuzanna Schnepf-Kołacz.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Jankilevitch Foundation
- Przy wsparciu Conference on Jewish Material Claims Against Germany | Sponsorowane przez Fundację „Pamięć, Odpowiedzialność i Przyszłość” | Wspierane przez Niemieckie Federalne Ministerstwo Finansów
- The David Berg Foundation
- Fundacja Citi Handlowy im. Leopolda Kronenberga
- Konrad-Adenauer-Stiftung
- Fundacja Współpracy Polsko-Niemieckiej

← W 2023 roku nakładem Wydawnictwa Czarne zostanie wydana książka *Kwestia charakteru. Bojowniczi z getta warszawskiego* pod redakcją Moniki Sznajderman i Sylwii Chutnik. Celem publikacji jest przybliżenie losów Żydówek, które brały udział w oporze przeciwko okupantowi.

DARCZYŃCA PROJEKTU:

- Fundacja Magovox

Wspólnie z Ośrodkiem Karta w 2023 roku Muzeum wyda wspomnienia Mariana Berlanda, cywila, który przeżył powstanie w getcie warszawskim i Zagładę. Marian Turski uważa, że Marian Berland to autor jednego z trzech najbardziej wartościowych pamiętników z czasów Zagłady.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Kancelaria GESSEL
- Dr. & Mrs. Bradley A. Connor

↑ W toku są także prace przygotowawcze do wystawy czasowej w 2024. Muzeum po raz pierwszy pokaże wystawę opartą w całości na kolekcji muzealnej. Miasteczko Opatów posłuży do snucia historii sztetli: miasteczek, w których obok siebie żyli Polacy i Żydzi, ludzie różnych wyznań i zawodów. To istotna część polskiego krajobrazu przez stulecia — dziś niestety już zapomniana, bo zachowało się niewiele śladów, także materialnych, tamtego świata. Muzeum zamierza go z okazji tej ekspozycji wskrzesić za sprawą znajdujących się w muzealnej kolekcji prac Mayera Kirshenblatta — żydowskiego artysty pochodzącego właśnie ze świętokrzyskiego Opatowa. Kuratorkami wystawy będą dr Natalia Romik i dr Justyna Koszarska-Szulc.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Marek Roefler z rodziną
- Taube Philanthropies
- The CBRAT Foundation in loving memory of Joseph and Miriam Ratner

III. Wydarzenia kulturalne

↑ W 79. rocznicę wysadzenia Wielkiej Synagogi na Tłomackiem, 16 maja 2022 roku, odbył się koncert zatytułowany „Wielka Muzyka Wielkiej Synagogi”. Zniszczona w 1943 roku przez nazistów budowla, która niegdyś zachwycała swoją wyjątkową architekturą, dziś — choć nieobecna w przestrzeni Warszawy — symbolizuje pamięć o żydowskich mieszkańcach miasta. Koncert przypominał czasy jej świetności. W Audytorium Muzeum POLIN wystąpili: kantor Isidoro Abramowicz, organista Jakub Stefek oraz 8-osobowy chór Synagogi Pestalozzistrasse w Berlinie. W programie wieczoru znalazły się utwory Arno Nadela, Louisa Lewandowskiego, Jakuba Leopolda Weissa i Dawida Ajzensztadta.

Projekt sfinansowany ze środków Stowarzyszenia oraz dofinansowany ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Kultura — Interwencje. Edycja 2022

W listopadzie odbył się jeszcze jeden koncert organowy w wykonaniu Jakuba Stefka, który upamiętnił 84. rocznicę Nocy Kryształowej. Muzykowi towarzyszył chór VRC prowadzony przez Joannę Malugę. Podczas Nocy Kryształowej 9 listopada 1938 roku zniszczonych zostało około 1800 synagog na terenie Niemiec. Jednocześnie tej samej nocy spłonęło około 200 instrumentów organowych. Wszystkie głosy synagogi zamilkły — kantorów i chórów na kilka lat, a organowe na zawsze. Celem koncertu było przywrócenie tych zapomnianych dźwięków i głosów.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Jankilevitch Foundation

← ↑ Piąta edycja TISZ Festiwalu Żydowskiego Jedzenia odbyła się pod hasłem „wędrownka”. Podążyliśmy śladami migracji i przeprowadzek, szlakami, którymi wędrują ludzie, a wraz z nimi jedzenie i przepisy kulinarne. Tegoroczna edycja Festiwalu była także okazją do zastanowienia się nad tym, co jest lokalne, a co niedawno przybyło do naszej kuchni. Program festiwalu składał się z wydarzeń stacjonarnych oraz online, z myślą o odbiorcach z różnych miejsc Polski i świata. Wzięli w nim udział eksperci od kuchni żydowskiej, zarówno teoretycy, jak i praktycy, z Polski i zagranicy. Przez pięć festiwalowych dni odbyły się oprowadzania po wystawie czasowej „Od kuchni” w różnych językach, degustacje potraw kuchni żydowskiej, spacer kulinarne po Warszawie, spotkania z ekspertami oraz szabatowa kolacja.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Organ Family

↑ Film dokumentalny pt. *Dowód tożsamości* w reżyserii Mikołaja Grynberga został pokazany podczas VIII edycji Festiwalu Języka Polskiego w Szczepieszynie. Jest autorskim zapisem rozmów z przedstawicielami różnych pokoleń polskich Żydów, rozmówcy pochodzą zarówno z wielkich miast, jak i z polskiej prowincji. Padają w nim pytania o teraźniejszość, o antysemityzm. Mikołaj Grynberg stworzył także 10-minutową wersję filmu uzupełniającą galerię wystawy stałej Powojnie. Pełnometrażowy dokument został udostępniony szerokiej publiczności na platformie TVN GO, jest także pokazywany w szkołach w ramach działań edukacyjnych prowadzonych przez Muzeum POLIN.

DARCZYŃCA PROJEKTU:

- Association Européenne du Musée de l'Histoire des Juifs de Pologne POLIN

↑ TISZ Festiwal został w tym roku wyróżniony Nagrodą Dziedzictwa Europejskiego / Nagrodą Europa Nostra 2022, ufundowaną przez unijny program Kreatywna Europa. W 20. edycji tej najbardziej prestiżowej w Europie nagrody w dziedzinie dziedzictwa kulturowego nominowano 30 wyjątkowych projektów z 18 krajów europejskich. TISZ Festiwal Żydowskiego Jedzenia został nagrodzony w kategorii „edukacja, szkolenia i zwiększanie świadomości”.

↑ Od 2015 roku Muzeum POLIN we współpracy ze Stowarzyszeniem przyznaje Nagrodę POLIN osobom, organizacjom lub instytucjom działającym na rzecz ochrony pamięci o historii polskich Żydów. Laureatką edycji 2021 została Katarzyna Łaziuk, która działa na rzecz pamięci o wielokulturowej przeszłości Mińska Mazowieckiego. Wyróżnienie odebrali Stowarzyszenie Sądecki Sztetl i Zespół Szkół w Krzepicach, a Nagrodę Specjalną otrzymała Fundacja Brama Cukermana.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Jankilevitch Foundation
- Tomek Ulatowski
- Fundacja Odette i Nimroda S. Ariava
- Wiktor Askanas i Ewa Masny-Askanas
- anonimowy darczyńca

IV. Projekty edukacyjne

➤ Na program edukacyjny dla Lubelszczyzny, rozpoczęty w roku 2021 i kontynuowany w 2022, składają się warsztaty edukacyjne z wykorzystaniem zestawu „Muzeum w pudełku. Miasteczko Malki” oraz cykl warsztatów „Poznajmy się. Śladami lubelskich Żydów”, skierowane do nauczycieli i uczniów szkół podstawowych i średnich z województwa lubelskiego. „Poznajmy się. Śladami lubelskich Żydów” to warsztaty opracowane z myślą o najstarszych klasach szkół podstawowych i szkołach ponadpodstawowych. Cykl ten realizowany był ponownie we współpracy z Ośrodkiem „Brama Grodzka — Teatr NN” w Lublinie. W tegorocznej edycji do udziału w cyklu zgłosiło się 18 szkół, łącznie udział w warsztatach wzięło 496 uczniów. W ramach cyklu zrealizowano warsztaty edukacyjne, pozwalające na zdobycie oraz pogłębienie wiedzy dotyczącej historii i kultury polskich Żydów, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnego kontekstu. Warsztaty zostały przygotowane w oparciu o bogaty materiał źródłowy znajdujący się w kolekcji obu instytucji, a także uzupełnione o ćwiczenia i zadania rozwijające umiejętność samodzielnego zdobywania informacji, współpracy w grupie i komunikacji. Dwa pierwsze warsztaty prowadzone były w szkołach przez edukatorki z Muzeum POLIN. Następnie wszystkie klasy odwiedziły Ośrodek „Brama Grodzka — Teatr NN”, gdzie uczestniczyły w zwiedzaniu

wystawy i warsztatach edukacyjnych. Cykl kończyły warsztaty realizowane w szkołach przez muzealne edukatorki. Z kolei w trakcie warsztatów z użyciem zestawu edukacyjnego „Muzeum w pudełku. Miasteczko Malki” edukatorki przedstawiają możliwości jego wykorzystania podczas lekcji. Zestaw ten jest przekazywany szkole na własność, a przeszkoleni nauczyciele i nauczycielki mogą realizować warsztaty dla kolejnych klas. W programie wzięło udział osiem szkół podstawowych, czyli 158 dzieci z klas IV–V.

DARCZYŃCA PROJEKTÓW
EDUKACYJNYCH NA LUBELSZCZYŹNIE:
· Fundacja Odette i Nimroda S. Ariava

V. Działalność naukowa, edukacyjna i popularyzacja wiedzy

Międzynarodowa konferencja zorganizowana w 80. rocznicę nazistowskiej akcji „Reinhardt” miała na celu prezentację najnowszych badań nad zagładą Żydów polskich. Chociaż jej centralnym tematem pozostawała operacja przeprowadzona w latach 1942–1943 przez nazistów, dotyczyła także szerszego procesu bezpośredniej zagłady Żydów w okresie 1941–1945 na całym przedwojennym terytorium II RP.

➤ Działalność naukowa Muzeum organizowana jest w ramach programu Global Education Outreach Program (GEOP). W 2022 roku Muzeum POLIN było organizatorem i współorganizatorem dwóch międzynarodowych konferencji: „Akcja «Reinhardt» i zagłada Żydów polskich” (27–29 listopada 2022, Muzeum POLIN) oraz „Żydowska podmiotowość w krajach komunistycznych” (28–30 czerwca 2022, Katedra Judaistyki im. Tadeusza Taubego Uniwersytetu Wrocławskiego).

Referaty wygłoszone podczas konferencji „Żydowska podmiotowość w krajach komunistycznych” odpowiadały na pytania o to, kiedy i jak Żydzi wpływali na swoją polityczną i prawną sytuację oraz o granice żydowskiej politycznej, kulturowej i społecznej podmiotowości w krajach komunistycznych.

DARCZYŃCY PROJEKTU:
· Taube Philanthropies
· William K. Bowes, Jr. Foundation

Celem dalekosiężnym wieloletnich działań przygotowywanych przez Muzeum POLIN jest zmiana społecznego postrzegania Żydów w Polsce i podejścia do wyzwania, jakim jest antysemityzm, oraz utrwalenie roli Muzeum jako lidera takich działań. „Kompleksowy program badania i walki z antysemityzmem w Polsce” rozpoczął się w 2022 roku od przeprowadzenia badań jakościowych, opisujących zjawisko antysemityzmu oraz zebranie materiałów i rekomendacji mających stanowić w dalszych latach (od 2023 roku) podstawę programów edukacyjnych i komunikacyjnych

Muzeum POLIN. Zrealizowano analizę semiotyczną, warsztaty eksperckie na temat możliwości wykorzystania wyników badań semiotycznych oraz wywiady grupowe. W oparciu o powyższe działania powstały wstępne raporty i plan przygotowania raportu całościowego, którego publikacja planowana jest na kwiecień 2023.

ĐARCZYŃCY PROJEKTU:

- Sills Family Foundation
- Andrzej Rojek
- Tomek Ulatowski

VI. Działania na rzecz Ukrainy

↑ W marcu Muzeum POLIN i Stowarzyszenie uruchomiły projekt „Kuchnia dla Ukrainy”. W jego ramach muzealna restauracja Warsze przygotowała ponad 2 000 gorących posiłków, dostarczanych następnie do osób uchodźczych z Ukrainy przebywających w tymczasowych miejscach noclegowych w Warszawie.

↑ ↗ W ramach projektu „Kuchnia dla Ukrainy”, odbył się również koncert charytatywny, na którym wystąpiła orkiestra Sinfonia Varsovia pod batutą Maestro Yaroslava Shemeta. Podczas wieczoru zabrzmiały kompozycje Jeana Sibeliusa, Franza Schuberta i Ludwiga van Beethovena. W finale koncertu muzycy Sinfonii Varsovii po raz pierwszy w Polsce wykonali utwór Valentina Silvestrova zatytułowany *Modlitwa za Ukrainę* w wersji na orkiestrę. Kwota zebrana dzięki biletom-cegiełkom i hojności darczyńców zasilila fundusz projektu „Kuchnia dla Ukrainy”.

DARCZYŃCY PROJEKTU „KUCHNIA DLA UKRAINY”:

- Franklin Templeton
- Marek i Agnieszka Nowakowscy
- Bernard Kwapiński i White Stone Development
- prywatni darczyńcy z całego świata

2022

↗ Muzeum ogłosiło w 2022 roku nabór do specjalnej edycji programu stażowego dla ukraińskich studentów i studentek z doświadczeniem uchodźczym. Fundacja Preservation of the History of the Jewish People in the Pale of Settlement wsparła cztery staże w ramach Międzynarodowego Programu Stażowego Rodziny Greenberg. Stażyści i stażystki spędzili w Dziale Edukacji Muzeum POLIN trzy miesiące i pracowali nad konkretnymi projektami zgodnie ze swoimi kwalifikacjami, zainteresowaniami oraz możliwościami Muzeum.

DARCZYŃCA PROJEKTU:

- Foundation for the Preservation of the History of Jewish People in the Pale of Settlement

Dostrzegając potrzebę pilnego wsparcia ukraińskich uczonych w obliczu rosyjskiej agresji, Muzeum POLIN ogłosiło także nabór na jeden 12-miesięczny pobyt badawczy dla naukowca z Ukrainy. Ze względu na to, że Muzeum POLIN jest instytucją promującą historię i kulturę polskich Żydów, o udział w projekcie „GEOP Fellowship for Ukrainian Scholars at Risk” mogli ubiegać się naukowcy z tytułem doktora lub jego odpowiednikiem studiujący dowolną dziedzinę związaną z Żydami wschodnioeuropejskimi.

DARCZYŃCY PROJEKTU:

- Fundacja im. Róży Luksemburg
- Taube Philanthropies
- William K. Bowes, Jr Foundation
- prywatni darczyńcy z całego świata

Jednym z najważniejszych zadań Instytutu jest dbanie o spuściznę żydowską przechowywaną w jego archiwum — przede wszystkim wszechstronna opieka nad zbiorami Stowarzyszenia, w tym nad Podziemnym Archiwum Getta Warszawy, zwanym Archiwum Ringelbluma.

Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma

02

Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma jest jedną z najważniejszych na świecie placówek naukowo-badawczych zajmujących się dziejami Żydów od wieków zamieszkujących Polskę i Europę Środkowo-Wschodnią. Od lat wypełnia misję polegającą na gromadzeniu, dokumentacji i upowszechnianiu wiedzy o historii i dziedzictwie tysiącletniej obecności Żydów na ziemiach polskich, ze szczególnym naciskiem na wydarzenia związane z Zagładą i jej konsekwencjami.

Instytut to również największy w Polsce zespół naukowy zajmujący się żydowskim dziedzictwem i językiem jidysz. Członkowie poszczególnych pracowni badają i opracowują zbiory zgromadzone w archiwum i bibliotece, są także autorami publikacji poświęconych żydowskiej historii i kulturze. Instytut angażuje się w projekty kulturalne, organizuje seminaria i spotkania edukacyjne, prowadzi wydawnictwo, tworzy ekspozycje tematyczne (artystyczne, fotograficzne, historyczne i związane ze świętami żydowskimi), a także wystawy plenerowe. W 2017 roku Instytut i Stowarzyszenie powołały Program Oneg Szabat, którego misją jest upowszechnienie wiedzy o Archiwum Ringelbluma na świecie. Sercem programu jest stała wystawa „Czego nie mogliśmy wykrzyczeć światu” poświęcona Archiwum Ringelbluma i grupie Oneg Szabat.

Archiwum Ringelbluma znajduje się w historycznym budynku przy ul. Tłomackie 3/5 w Warszawie należącym do Stowarzyszenia. Budynek jest nieodpłatnie udostępniany Instytutowi. Przed II wojną światową mieściła się w nim Główna Biblioteka Judaistyczna i Instytut Nauk Judaistycznych tworzące część kompleksu Wielkiej Synagogi na Tłomackiem. To w tym budynku w czasie wojny odbywały się spotkania grupy Oneg Szabat. Budynek przetrwał wojnę, ale podłoga historycznego holu głównego do dzisiaj nosi ślady ognia — znak pamięci o likwidacji warszawskiego getta.

Szanowni Państwo!

Żydowski Instytut Historyczny otworzył swój jubileuszowy, siedemdziesiąty piąty rok intensywnej pracy na rzecz upowszechniania kultury, historii i dziedzictwa polskich Żydów.

Jednym z głównych przedsięwzięć, w które Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma angażował się już kolejny rok, był Program Oneg Szabat, „radość szabatu”, poświęcony badaniom nad Archiwum naszego patrona i upamiętnieniu jego twórców, a także popularyzacji wiedzy na ich temat. Program możemy rozwijać dzięki wsparciu Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego i licznych darczyńców, w tym przede wszystkim Tada Taubego i Taube Philanthropies, za których pomoc jesteśmy bardzo wdzięczni.

W ramach Programu Oneg Szabat w 2022 roku kontynuowaliśmy działalność wydawniczą — ukazały się dwa nowe tomy Archiwum Ringelbluma przetłumaczone na angielski. Nakładem Wydawnictwa ŻIH została też wydana książka dr Marii Ferenc *Każdy pyta, co z nami będzie*, dla której bardzo ważnym źródłem były dokumenty z Archiwum. Książka zdobyła liczne nagrody, między innymi Nagrodę im. Józefa A. Gierowskiego i Chonego Shmeruka za najlepszą publikację naukową w dziedzinie historii i kultury Żydów w Polsce. Cieszymy się, że nasza praca może być inspiracją i źródłem dla badaczek i badaczy zajmujących się Zagładą.

Program Oneg Szabat był przez cały rok obecny w mediach społecznościowych. Kontynuowaliśmy także rozwój i powiększanie zasobów portalu Delet. W ramach propagowania wiedzy o Archiwum Ringelbluma, a także historii i kulturze polskich Żydów prowadziliśmy seminaria i kursy dla nauczycieli, edukatorów i pracowników instytucji kultury w Niemczech i Izraelu.

Jesteśmy też w trakcie przygotowywania wystawy podróżującej o grupie Oneg Szabat i Archiwum Ringelbluma, która w czerwcu 2023 roku zostanie otwarta w Monachium.

Bardzo się cieszę, że Żydowski Instytut Historyczny mógł uczestniczyć w tak wielu interesujących przedsięwzięciach. Dziękuję wszystkim darczyńcom

i przyjaciom Instytutu za wsparcie, bez którego to wszystko byłoby niemożliwe. Przed nami kolejny rok pełen planów i wyzwań, serdecznie zapraszam więc do uczestnictwa w planowanych przez Instytut przedsięwzięciach — szczególnie w corocznym Marszu Pamięci, który odbędzie się 21 lipca, i 80. rocznicy buntu więźniów obozu w Treblince 2 sierpnia. Mam nadzieję, że będziemy mogli być tam razem.

MONIKA KRAWCZYK

dyrektor Żydowskiego Instytutu Historycznego im. Emanuela Ringelbluma

PROGRAM ONEG SZABAT

↓ Jedna z dwóch baniek na mleko, w których ukryta była druga część Archiwum Ringelbluma

Celem powołanego w 2017 roku przez Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce i Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma Programu Oneg Szabat jest upowszechnienie wiedzy o Podziemnym Archiwum Getta Warszawy, udostępnienie zachowanych w nim dokumentów oraz upamiętnienie członków grupy Oneg Szabat.

W 2022 kontynuowane były wieloletnie wysiłki poszerzania sieci osób zainteresowanych świadectwami zachowanymi przez grupę Oneg Szabat w Podziemnym Archiwum Getta Warszawy i udostępniania kolejnych materiałów i dokumentów kluczowych w badaniach nad Zagładą.

Działania w ramach Programu Oneg Szabat zrealizowane w 2022 roku dzięki wsparciu Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce oraz prywatnych darczyńców pozyskiwanych przez Stowarzyszenie

I. Publikacje

W 2022 roku ukazały się dwa kolejne obszernie tomy Archiwum Ringelbluma w angielskim tłumaczeniu: tom szósty, *Accounts from the General Government* pod redakcją Aleksandry Bańkowskiej, oraz tom siódmy, *Accounts from the Annexed Territories: Warthegau, Reichsgau Danzig-West Prussia, Regierungsbezirk Zichenau, Upper*

Silesia pod redakcją Eleonory Bergman, Moniki Polit, Magdaleny Siek i Ewy Wiatr. W 2023 roku planowane jest także wznowienie pierwszych tomów w wersji angielskiej.

DARZYŃCA PROJEKTU:
· Taube Philanthropies

II. Upowszechnianie

↑ Nieustannie powiększamy bazę portalu Delet i ułatwiamy w ten sposób badanie, nauczanie i szeroki dostęp do materiałów dotyczących Zagłady Żydów. W 2022 roku zdigitalizowane i udostępnione zostały m.in. zbiory pamiątek historycznych — kolekcja przedmiotów z czasów Zagłady, pochodzących z różnych gett i obozów. Zbiory dostępne są poprzez kod QR.

Zespół badaczy pod kierownictwem prof. Andrzeja Żbikowskiego dokonał dużych postępów w wieloletnim projekcie interdyscyplinarnym — tworzeniu wirtualnej encyklopedii getta warszawskiego. Docelowo cała encyklopedia znajdzie się na siostrzanym portalu Delet.

Istotne było także upowszechnianie wiedzy o tłumaczeniach tomów Archiwum Ringelbluma na język angielski — w grudniu odbyło się spotkanie promocyjne online dotyczące nowych tomów, w którym wzięli udział naukowcy z różnych ośrodków akademickich. Ponadto kopie wcześniejszych tomów zostały wysłane do wybranych bibliotek, uniwersytetów i osób prywatnych na całym świecie. Wszystkie przetłumaczone tomy są również udostępniane na portalu Delet.

III. Działania edukacyjne

↑ Przykładamy dużą wagę do edukowania na temat grupy Oneg Szabat, zależy nam, by było stałym elementem nauczania o Zagładzie. Jako spadkobiercy i opiekunowie Podziemnego Archiwum Getta Warszawy pragniemy dotrzeć do jak największego grona osób z Polski i zagranicy. W szczególności dobrą okazją do prezentowania losów Archiwum Ringelbluma są Letnie i Zimowe Akademie dla nauczycieli, programy certyfikacji dla przewodników oraz specjalne spotkania dla edukatorów i pracowników instytucji kultury z Izraela i Niemiec.

↑ Audioprzewodnik „Explainit” po wystawie stałej „Czego nie mogliśmy wykrzyczeć światu” jest już dostępny w czterech językach: polskim, angielskim, hebrajskim i niemieckim. Na wystawie stanęło także nowe stanowisko multimedialne z pełną, 11-minutową wersją archiwalnego filmu z getta warszawskiego autorstwa Alfonsa Ziółkowskiego (film udostępniany jest dzięki uprzejmości Erica Bednarskiego).

IV. Udostępnianie zbiorów

Trwają intensywne prace nad pierwszą wystawą podróżującą poświęconą grupie Oneg Szabat i Archiwum Ringelbluma, która ma zostać otwarta w Monachium w czerwcu 2023 roku. Wśród najważniejszych działań podjętych do tej pory jest wybór eksponatów i opracowanie scenariusza wystawy przez zespół kuratorski. Przeprowadzone zostały również niezbędne prace konserwatorskie wybranych obiektów.

V. Dział Genealogii

Dział Genealogii nieustająco pomaga zainteresowanym badać ich żydowskie korzenie w Polsce. W 2022 roku praca działu w dużej mierze wróciła do kontaktów bezpośrednich na miejscu, ale z powodu sytuacji geopolitycznej wiele osób decyduje się także na utrzymywanie kontaktu online. Dostęp do zbiorów Stowarzyszenia zdeponowanych w Instytucie i doświadczenie

pracowników działu pozwalają na odbudowanie historii rodzinnych, odnalezienie śladów obecności najbliższych, a nierzadko także na połączenie krewnych żyjących dzisiaj w różnych częściach świata.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Taube Philanthropies

Szanowni Państwo, Drogie Przyjaciółki i Drodzy Przyjaciele,

kiedy pisałam tekst do zeszłorocznego raportu, wydawało mi się, że pandemia była najgorszą rzeczą, jaka mogła nam się przydarzyć. Tymczasem miniony, 2022 rok przyniósł wydarzenie, które jeszcze dobitniej uświadomiło nam kruchość nie tylko naszych planów, ale i realnej sytuacji, w jakiej się znajdujemy. Brutalna agresja Rosji na Ukrainę, morze tragedii za naszą granicą, sprawiły, że większość z nas aktywnie zaangażowała się w pomoc uciekającym przed wojną i tym, którzy zostali w Ukrainie. Zobaczyliśmy obrazy dotąd kojarzące się z II wojną światową. Ale było nam też bardzo gorzko, kiedy pojęliśmy, że chętnie i masowo pomagamy uciekającym z Ukrainy, a jednocześnie w lesie na granicy polsko-białoruskiej zamarzają lub topią się w bagnach ludzie, którzy też mają prawo do szukania schronienia. To wszystko sprawia, że nieuchronnie nachodzi nas refleksja — dlaczego dzielimy ludzi na tych, którym się pomaga i tych, którym się tej pomocy odmawia? Dlaczego jedni zachowują się tak, a drudzy inaczej? I wreszcie — kim są dzisiejsi Sprawiedliwi? Myślę, że kluczem jest tu potrzeba niebycia obojętnym. Na zło, które dzieje się dziś, i na to, które działo się dawniej.

Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego wspiera strażniczki i strażników pamięci o żydowskich sąsiadach. Organizujących festiwale kultury żydowskiej, tworzących projekty edukacyjne, porządkujących i oznaczających cmentarze czy upamiętniających miejsca Zagłady. Te osoby uczą nas wszystkich, że siła leży we wspólnocie, że razem możemy więcej. Włączają lokalne społeczności. Przywracają pamięć o Polsce różnorodnej i pokazują, że może taka być w przyszłości.

W 2022 roku wraz z koleżankami i kolegą z Komisji — prof. Moniką Adamczyk-Garbowską, dr Kamilą Dąbrowską i Grzegorzem Kołaczem — przyznaliśmy trzydzieści grantów o łącznej wysokości blisko ćwierć miliona złotych.

Chciałabym złożyć ogromne podziękowanie na ręce wszystkich działaczek i działaczy. Zmieniacie świat, czynicie go lepszym. Chciałabym też bardzo zachęcić wszystkich Państwa, którzy myślicie o podobnych działaniach, do składania wniosków w ramach naszego Programu Grantowego.

JOANNA FIKUS
przewodnicząca Komisji Grantowej,
sekretarzyni Zarządu Stowarzyszenia

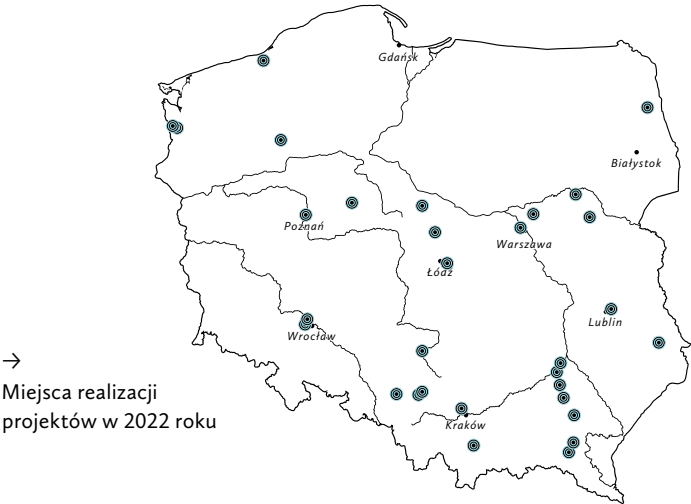
Program Grantowy Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

03

Program Grantowy Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce wspiera projekty mające na celu zachowanie i utrwalanie pamięci o historii i kulturze Żydów oraz ochronę ich dziedzictwa ze szczególnym uwzględnieniem działań lokalnych angażujących miejscowe społeczności. Jego podstawowym założeniem jest pomoc osobom działającym zazwyczaj z dala od wielkich miast, starającym się zachować, a przede wszystkim przywrócić pamięć i wiedzę o świecie, którego już nie ma. Wierzimy, że dofinansowanie ich działań ułatwia realizację tych planów. Efekty są widoczne w skali całego kraju.

Ciałem decydującym o przyznawaniu grantów jest Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego składająca się z członków Stowarzyszenia, którzy są jednocześnie przedstawicielami świata kultury, sztuki i nauki. W 2022 roku minęło dziesięć lat od powstania Komisji Grantowej. W tym czasie Stowarzyszenie przekazało prawie 250 grantów na łączną kwotę niemal 1,5 miliona złotych. Z tej okazji wprowadziliśmy nowe zasady przyznawania grantów oraz wdrożyliśmy elektroniczny system umożliwiający szybszą i bardziej efektywną współpracę z grantobiorcami. Spośród 86 zgłoszonych w nowym konkursie projektów Komisja Grantowa zdecydowała o przyznaniu dofinansowania trzydziestu z nich na łączną kwotę 243 015 zł.

To był również pierwszy rok, w którym powitaliśmy grono partnerów wspierających Program Grantowy. Dzięki staraniom Działu Rozwoju Stowarzyszenia do grupy darczyńców Programu dołączyli Marek Roeﬂer z rodziną, Natalia Romik, Ambasada Republiki Federalnej Niemiec w Warszawie, fundacja Szloma-Albam-Stiftung, Anna Tanalska-Dulęba oraz Urszula i Wiesław Żyznowscy.

→
Miejsca realizacji
projektów w 2022 roku

Granty przyznane przez Komisję Grantową im. Jana Jagielskiego w 2022 roku w ramach Programu Grantowego Stowarzyszenia

I. Działalność wydawnicza

Od 2017 roku Fundacja Gszarim realizuje projekt polegający na tłumaczeniu z jidysz kolejnych wspomnień dotyczących Sokołowa Podlaskiego. Były to: *Sokołów — moje zniszczone miasteczko* Pereca Granatsztejna, *W cieniu Treblinki* Simchy Polakiewiczza oraz *Dzień w Treblince* tego samego autora. W 2020 roku przetłumaczony został pierwszy fragment *Księgi Pamięci*, w 2021 — drugi, a pod koniec 2022 trzeci. Poprzez tłumaczenie książki na język polski i udostępnienie jej online Fundacja chce umożliwić jej lekturę mieszkańcom Sokołowa i okolic, by mogli lepiej

zrozumieć specyfikę ówczesnej rzeczywistości, poznać niemal zapomnianą część wspólnej historii, a przede wszystkim dowiedzieć się o niej od bezpośrednich świadków. Tłumaczenie jest dostępne poprzez kod QR.

II. Upamiętnienia oraz projekty związane z cmentarzami i grobami

WŁOCŁAWSKIE Kujawsko Pomorskie		KARTA CMENARZA		NR
A	1. Miejscowość KOWAL	6. Nazwa cmentarza (ew. nazwa dawna) cmentarz żydowski	B	13. Najstarszy istniejący nagrobek (data)
	2. Gmina KOWAL pow. WŁOCŁAWSKI	7. Cmentarz dawny ☒ Cmentarz nowy (po 1945 r.) ☐		14. Istniejąca dokumentacja cmentarza i miejsce jej przechowywania
	3. Adres cmentarza Kowal – przy drodze do Dębniczek	8. Data założenia kon. XIX w. ?		15. Groby o znaczeniu historycznym lub osób szczególnie zasłużonych zachowany fragment nagrobka.
	4. Poprzednie nazwy miejscowości jak obecnie .	9. Przynależność wyznaniowa: obecna – żydowski dawna –		
	5. (Nie) czynny ew. podstawa zamknięcia Od 1940 r.	10. Powierzchnia w ha: ogólna – ok. 1. wolna –		
11. Położenie cmentarza Położony na wsch. stoku niewielkiego wyniesienia, w terenie lekko nachylonym, ok. 100 metrów od drogi, otoczony łąkami.			16. Bibliografia	
12. Uwagi Ter. Org. Adm. Państwowej			17. Uwagi użytkownika	

Poprzez projekt „1300. Żydzi w Kowalu” Fundacja Ari Ari planuje upamiętnienie społeczności żydowskiej i przywrócenie dziedzictwa żydowskiego Kowala, zarówno w przestrzeni miasta, jak i pamięci lokalnej społeczności. W tym celu zostanie przeprowadzony cykl spotkań, na które złożą się warsztaty z m.in. historii społeczności żydowskiej w Polsce i w Kowalu, warsztaty tolerancji i dialogu międzykulturowego oraz warsztat fotograficzno-filmowy poświęcony zagadnieniu audiowizualności w pracy z dziedzictwem kulturowym. Kolejnym etapem będą prace mające na celu uporządkowanie i udokumentowanie pozostałości dziedzictwa żydowskiego

w Kowalu. Dokonana zostanie również inwentaryzacja, dokumentacja i porządkowanie cmentarza żydowskiego, połączone z warsztatami dla mieszkańców (poświęconymi m.in. tworzeniu dokumentacji cmentarza, podstawowej dokumentacji fotograficznej i opisowi kartograficznemu terenu). Całość projektu zostanie zwieńczona przygotowaniem i uroczystym odsłonięciem tablicy i instalacji składającej się z 1300 kamiennych i drewnianych elementów upamiętniających żydowską społeczność Kowala. Tytuł projektu nawiązuje do ostatniego wpisu w księdze meldunkowej z 1941 roku — lista obywateli miasta Kowal „wyznania mojżeszowego” kończy się na numerze 1300.

↑ Na początku 2022 roku przy wsparciu grantu przyznanego przez Komisję Grantową im. Jana Jagielskiego rok wcześniej, Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego, potomków mszańskich Żydów i wielu prywatnych darczyńców Fundacja Sztetl Mszana Dolna odnowiła stojący tam od lat 50. XX wieku pomnik upamiętniający 881 Żydów zamordowanych w tym miejscu 19 sierpnia 1943 roku (na zdjęciu) oraz ustawiła granitowe słupki wyznaczające faktyczne miejsce spoczynku ofiar. Podczas tych

działań Fundacja doszła do wniosku, że należałoby podjąć jeszcze jedno bardzo ważne zadanie imiennego upamiętnienia, by przywrócić w ten sposób godność ofiarom. Granitowa tablica zostanie umiejscowiona za już istniejącym pomnikiem i będzie zawierała imiona, nazwiska oraz wiek zamordowanych w tym miejscu Żydów.

DARCYŃCA PROJEKTU:

• Urszula i Wiesław Żyznowscy

↑ ↗ Po wykonanej inwentaryzacji i oczyszczeniu macew oraz uporządkowaniu zieleni cmentarza w Trzemesznie, które miały miejsce w 2021 i w 2022 roku (na zdjęciach), kolejnym etapem działania, jakiego podjęła się Fundacja „Kierunek Kultura”, jest przeniesienie macew i ich ekspozycja na cmentarzu. Pojawi się także pomnik i tabliczka informacyjna. Prace będą prowadzone w porozumieniu z gminą Trzemeszno i przy jej wsparciu.

W ramach projektu Towarzystwa Przyjaciół Brzozowa-Zdroju, artysta Arkadiusz Andrejkow wykona trzy deskale — obrazy namalowane na deskach starych drewnianych budynków. Malowidła, wykonane na podstawie starych fotografii przedstawiających wizerunki Żydów, którzy zostali zamordowani w Brzozowie 10 sierpnia 1942 roku, zostaną ustawione przy ścieżce prowadzącej do zbiorowej mogiły. Dodatkowo powstaną trzy tablice informacyjne opisujące osoby ze zdjęć.

III. Projekty edukacyjne

↑ Projekt Fundacji Zapomniane zakłada przeprowadzenie pięciu warsztatów dla młodzieży łączących nowe technologie z tradycyjnym rzemiosłem, lokalną historią i edukacją na temat Zagłady. Zostaną przeprowadzone w pięciu miejscowościach, w których przed wojną żyła społeczność żydowska i w których znajdują się nieoznaczone miejsca pochówku. Wspólne tworzenie podczas warsztatów drewnianej macewy i oznakowanie grobu ma na celu włączenie społeczności lokalnej w proces upamiętnienia tych miejsc. W tym celu Fundacja Zapomniane, we współpracy z Creative Coding LAB na Uniwersytecie SWPS, stworzyła własne przenośne narzędzie (wykorzystujące głowicę laserową

i autorskie oprogramowanie), pozwalające na tworzenie inskrypcji do drewnianych macew w terenie, podczas pracy warsztatowej, zarówno według tradycyjnego projektu inskrypcji używanego przez Fundację, jak i według projektu uczestników warsztatów (np. ręcznie pisanej przez dzieci lub młodzież). Uczestnicy warsztatów dodatkowo zapoznają się z lokalną historią Zagłady, zostaną wprowadzeni w podstawy ręcznej obróbki drewna oraz w działanie lasera, po czym wspólnie zaprojektują i wykonają drewniane znaczniki, którymi oznakują miejsce pochówku.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Szłoma-Albam-Stiftung

↑ Celem projektu „Łódź snuła swoje marzenia — żydowskie szlaki kobiet” Fundacji Łódzki Szlak Kobiet jest utrwalenie pamięci o kobietach żydowskich związanych z Łodzią, a także pokazanie ich wkładu w rozwój miasta i kultury poprzez zaproszenie mieszkańców Łodzi na cykl bezpłatnych spacerów i wykładów obejmujących szerokie spektrum zagadnień związanych z dziejami społeczności żydowskiej widzianymi przez pryzmat losów kobiet. Bohaterkami będą Irena i Adela Tuwim, Chawa Rozenfarb, Alina Margolis-Edelman, Ida Kamińska, Mary Berg, Rywka Lipszyc, Leonia Poznańska i wiele innych. Projekt wiąże się z ważnymi rocznicami: 100. rocznicą urodzin Chawy Rozenfarb, 125. rocznicą urodzin Ireny Tuwim, 80. rocznicą powstania w getcie warszawskim czy wreszcie 600-leciem nadania Łodzi praw miejskich — Fundacja chce uzupełnić obchody urodzin miasta o ważne, lecz pozostające wciąż na marginesie wątki.

W trakcie swojej pracy dr Tomasz Wiśniewski zarejestrował filmowo wspomnienia chrześcijan i muzułmanów z rejonu województwa podlaskiego. Najstarsi z nich byli naocznymi świadkami pogrzebów żydowskich i obyczajów z nimi związanymi. Wszyscy rozmówcy już nie żyją. Celem projektu stowarzyszenia Kocham Dąbrowę jest przygotowanie filmowego dokumentu o charakterze edukacyjnym, opowiadającego o obrzędzie pogrzebowym wśród polskich Żydów. Do projektu zaangażowana zostanie młodzież szkolna, która będzie uczestniczyć we wszystkich etapach tworzenia filmu. Projekt rozpocznie się wykładem dr Wiśniewskiego, który opowie o żydowskich obyczajach związanych z pochówkiem. Spotkanie będzie otwarte dla wszystkich mieszkańców Dąbrowy Białostockiej.

↓ ↘ Uczestnicy Międzynarodowego Seminarium Języka i Kultury Jidysz w 2022 roku

↑ XXI edycja Międzynarodowego Seminarium Języka i Kultury Jidysz organizowanego przez Fundację Shalom to przestrzeń dla historyków, studentów i pasjonatów kultury i języka jidysz. Jego celem jest popularyzacja tego języka i integracja środowiska jidyszystów, badaczy jidysz oraz osób zajmujących się ochroną dziedzictwa żydowskiego, a także wymiana doświadczeń, kształcenie specjalistów i budowanie społeczności. Seminarium oferuje kurs językowy oraz cykl wykładów i warsztatów, a także zwiedzanie miejsc związanych z historią i współczesnym życiem żydowskim w Warszawie.

↗ Fundacja OP ENHEIM poprzez swoje działania chce zwiększyć świadomość na temat roli i znaczenia wrocławskich Żydów przez pryzmat losów jednej rodziny (rodziny Herz) i historii miejsca (Kamienica Oppenheimów). W ramach projektu planuje przeprowadzić warsztaty dla studentów o charakterze edukacyjno-artystycznym. Uczestnicy wezmą udział w spotkaniach warsztatowych ze specjalistami, dzięki którym otrzymają niezbędną wiedzę i odpowiednie umiejętności do samodzielnego stworzenia wystawy. W ramach projektu planowana jest również ceremonia wmurowania Stolpersteine (kamieni pamięci) dla członków rodziny Herz, które zostały stworzone dzięki dofinansowaniu z grantu przyznanego przez Komisję Grantową im. Jana Jagielskiego w 2020 roku. W ten sposób działania młodzieży zostaną połączone z trwałym efektem w postaci upamiętnienia konkretnych osób w przestrzeni miasta.

ORION Organizacja Społeczna z Wrocławia stworzy unikalne słuchowisko edukacyjne (teatr dźwiękowy), które umożliwi poznanie fascynującego życiorysu Glikl z Hameln, XVII-wiecznej pobożnej Żydówki, kobiety biznesu i autorki pamiątek. Bazą do zbudowania fabularyzowanego scenariusza będą wspomnienia Glikl z Hameln opublikowane w postaci pamiątek (*Siedem ksiąg. Pamiątki z lat 1691–1719*). Wspomnienia Glikl z Hameln były kilkakrotnie adaptowane w różnych językach. Adaptacja przygotowana przez Organizację ORION będzie pierwszą w języku polskim.

↑ W ramach projektu „Byli naszymi sąsiadami — kutnowscy Żydzi” Towarzystwo Przyjaciół Ziemi Kutnowskiej przygotuje edukacyjną wystawę czasową dotyczącą historii społeczności żydowskiej w Kutnie. Wernisażowi wystawy będzie towarzyszyć otwarty wykład dr Janusza Pawłaka (autora dwóch publikacji o społeczności kutnowskich Żydów) i film dokumentalny. Zostaną także zorganizowane oprowadzania po wystawie dla uczniów kutnowskich szkół podstawowych i średnich. W Kutnie nie była jeszcze prezentowana wystawa dotycząca historii kutnowskich Żydów, stąd potrzeba upowszechnienia wiedzy na temat lokalnej społeczności żydowskiej wśród mieszkańców miasta.

IV. Wydarzenia kulturalne

↓ Prelekcja red. Marcina Zasady podczas VI Dni Kultury Żydowskiej organizowanych przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Katowicach wspartych w ramach Programu Grantowego w 2021 roku

↑ Projekt edukacyjny EDUK II Fundacji Urban Memory jest kontynuacją warsztatów dla dzieci i młodzieży dofinansowanych w ramach Programu Grantowego Stowarzyszenia w 2021 roku (na zdjęciu). Drugi cykl spotkań odbędzie się w szkole podstawowej, która zwróciła się do różnych organizacji z prośbą o zorganizowanie warsztatów antydyskryminacyjnych po tym, jak jej uczniowie zniszczyli nagrobki na cmentarzu żydowskim we Wrocławiu. Scenariusz Fundacji Urban Memory zakłada włączenie do zajęć wizyty na cmentarzu

żydowskim oraz gry w specjalnie przygotowanym pokoju zagadek. Zastosowane formy urozmaicą warsztaty i pozwolą uczniom na przeżycie głębszego doświadczenia, które zapamiętają na dłużej niż tradycyjne zajęcia. Celem projektu jest poprawa ogólnej świadomości na temat kultury żydowskiej oraz przekazanie młodym wrocławianom wiedzy o wkładzie Żydów w kształtowanie miasta.

↓ DARCZYŃCA PROJEKTU:

• Ambasada Republiki Federalnej Niemiec w Warszawie

↑ VII Dni Kultury Żydowskiej organizowane przez Miejską Bibliotekę Publiczną w Katowicach będą poświęcone dziedzictwu kulturowemu Żydów w Polsce i na Górnym Śląsku. Biblioteka chce przywrócić pamięć o nich oraz pokazać, jak wielki był ich wpływ na kulturę, przemysł, naukę i życie społeczno-polityczne tego regionu. Okazją ku temu będą m.in. spotkania autorskie, warsztaty, wystawy, koncert, spacer śladami katowickich Żydów oraz oprowadzanie po cmentarzu żydowskim w Katowicach.

W ramach projektu „Most pamięci” Wałęckie Centrum Kultury planuje zorganizować wykład multimedialny o historii lokalnych Żydów pt.: „A dokąd oni szli?”, na który zostaną zaproszeni uczniowie z okolicznych szkół oraz mieszkańcy. Wykładowi będzie towarzyszyć wystawa archiwalnych zdjęć synagog, które znajdowały się w powiecie wałęckim. Dodatkowo młodzież należąca do Teatru Inaczej działającego przy Wałęckim Centrum Kultury przygotuje spektakl teatralny pt. *Dybuk*, nawiązujący do lokalnej historii i kultury żydowskiej. W ramach projektu odbędzie się również koncert Trio Bastarda poświęcony mistycznym pieśniom chasydzkim.

← Córka Frajndli Telner, Renata Kołodziejska (z domu Rywka Telner), z pamiętnikiem.

↑ Wystawa czasowa Muzeum w Gliwicach pt. „Zielony pamiętnik” opowie o historii niezwyklego znaleziska — pamiętnika, w którym kilkadziesiąt kobiet, polskich Żydówek, złożyło w 1945 roku swoje podpisy, zapisało daty urodzin, adresy, życzenia i zostawiło fotografie, kiedy rozstawały się, aby rozpocząć nowe życie. Pamiętnik należał do urodzonej w Będzinie Frajndli Telner, ocalałej z obozu Ravensbrück, która wraz z innymi więźniarkami została uratowana podczas akcji humanitarnej Szwedzkiego Czerwonego Krzyża w 1945 roku. Wpisy w niewielkim pamiętniku są być może ostatnim świadectwem przyjaźni tych kobiet. Twórcy wystawy planują odtworzyć ich losy na tle wydarzeń historycznych. Wystawa po raz pierwszy pokaże pamiętnik szerokiej publiczności oraz przedstawi zjawisko pomocy niesionej więźniom obozów koncentracyjnych. Wystawie będą towarzyszyć zajęcia edukacyjne skierowane do dzieci i młodzieży szkolnej, a także kieszonkowa publikacja, formą nawiązująca do oryginalnego pamiętnika.

Biblioteka Publiczna Miasta i Gminy Radzymin, by mocniej zintegrować lokalną społeczność wokół literatury jidysz, postanowiła przybliżyć postaci i twórczość dwojga literatów związanych z Radzyminem: Szlomo Gilberta i Ester Kreitman (siostry I.B. Singera). Trzon projektu stanowi przetłumaczenie z jidysz trzech opowiadań Szlomo Gilberta. Urodzony w Radzyminie pisarz w opowiadaniach nawiązuje do swojej radzyminskiej młodości. Dodatkowo aktorzy lokalnego Teatru Maskarada podejmą się performatywnego czytania tekstów, które zostaną udostępnione szerokiej publiczności. Oprócz tego Biblioteka przypomni postać Ester Kreitman, która w latach 1907–1908 mieszkała w Radzyminie — miasto to również pojawia się w jej twórczości. Podczas spotkania z tłumaczkami jej książek, Zofią Ziębą i Moniką Polit, zostaną przeczytane fragmenty prac Ester nawiązujące do jej radzyminskich doświadczeń. Wszystkim działaniom towarzyszyć będą także warsztaty z podstaw języka jidysz.

↖ Koncert „Głosy z przeszłości” Poznańskiego Chóru Chłopięcego, który odbędzie się w Muzeum Narodowym w Poznaniu, zaplanowano jako muzyczny hołd poświęcony pamięci ofiar powstania w getcie warszawskim w 80. rocznicę jego wybuchu. W programie znajdują się oryginalne kompozycje dyrygenta i kompozytora Jacka Sykulskiego, a także utwory takich twórców jak Paweł Łukaszewski, Zbigniew Preisner i Kim André Arnesen. Podczas koncertu zabrzmie szereg opracowań utworów Mordechaja Gebirtiga oraz Hermana Yablokoffa w języku jidysz. Utwory będą przeplatane czytaniem wspomnień osób, które przeżyły wydarzenia w getcie. Na klarnecie chórowi towarzyszyć będzie artysta Teatru Wielkiego w Poznaniu Sławomir Heinrychowski. Wspomnienia z getta będzie czytać aktor Aleksander Machalica.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Ambasada Republiki Federalnej Niemiec w Warszawie

↑ Teatr Zagłębia w Sosnowcu stworzy kompleksową propozycję programową upamiętniającą 80. rocznicę likwidacji dwóch największych i najliczniejszych w Zagłębiu gett — w Sosnowcu i Będzinie. Teatr planuje organizację wykładów historycznych oraz spacerów po miejscach związanych z historią zagłębiowskich Żydów ze szczególnym uwzględnieniem historii likwidacji gett. Dodatkowo zostanie zorganizowany koncert Karol Rathaus Ensemble, zespołu prezentującego twórczość żydowskiego kompozytora Karola Rathausa, oraz prezentacja spektaklu *Środula. Krajobraz Mausa* w reżyserii Remigiusza Brzyka, realizowanego ze środków własnych Teatru Zagłębia.

Fundacja Bez Wizy projektem „Piosenka krawca Dawida” chce przybliżyć zarówno młodszym, jak i starszym odbiorcom utwory literackie i muzyczne stworzone przez artystów żydowskich w okresie międzywojennym, a tym samym upamiętnić ich autorów i wykonawców. Projekt składa się z kilku działań: oprowadzania po żydowskich zabytkach warszawskiej Pragi, spotkania, które umożliwi zapoznanie się z pamiątkami żydowskimi zgromadzonymi w Muzeum Pragi, oraz programu artystycznego łączącego szmoncesy, teksty satyryczne i piosenki przedwojennych żydowskich autorów. Tytuł całego projektu nawiązuje do tekstów Ref-Rena, który upamiętnił w piosence i w monologach postać białostockiego Żyda Dawida Rosenblata, krawca.

↑ Na fasadzie budynku dawnej synagogi w Wojśławicach, obecnie mieszczącej siedzibę Izby Tradycji Ziemi Wojśławickiej, możemy przeczytać hebrajski napis zawierający datę ukończenia prac budowlanych przy synagodze — rok 5663 według kalendarza żydowskiego (czyli 1902/1903 według kalendarza gregoriańskiego). Chcąc przywracać i podtrzymywać pamięć o żydowskich mieszkańcach, Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Wojśławicach zorganizuje obchody 120-lecia wojśławickiej synagogi. W ramach obchodów odbędą się wystawy czasowe, cykl warsztatów edukacyjnych i prelekcji popularyzujących wiedzę o kulturze żydowskiej, koncert tradycyjnej muzyki oraz uroczystość ku pamięci ofiar w rocznicę deportacji wojśławickich Żydów do obozu śmierci w Sobiborze. Uroczystość odbędzie się przy pomniku odsłoniętym w 2021 roku obok masowego grobu Żydów rozstrzelanych w tym miejscu w październiku 1942 roku.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Szłoma-Albam-Stiftung

↑ Spotkania Klubu Książki Żydowskiej Fundacji Żydoteka mają na celu popularyzację wiedzy o kulturze Żydów oraz jej wpływie na rozwój kultury polskiej i światowej, zapoznanie z najważniejszymi dziełami literackimi, upamiętnienie historycznych wydarzeń dotyczących społeczności żydowskiej poprzez dobór rocznicowych lektur oraz wzmocnienie tolerancji i wrażliwości społecznej. Spotkania będą odbywać się co miesiąc w Katedrze Judaistyki im. Tadeusza Taubego Uniwersytetu Wrocławskiego. Każde spotkanie to rozmowa o wybranej i przeczytanej wcześniej książce — wokół jej tematyki, autora, problematyki oraz innych tematów, które wywoła lektura.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Urszula i Wiesław Żyznowscy

Zachodniopomorski Uniwersytet Ludowy — Fundacja zorganizuje spotkania z muzyką i poezją żydowską dla dorosłych i młodzieży w powiecie polickim. W programie znajdą się warsztaty ze śpiewania popularnych tradycyjnych pieśni żydowskich, nauki gry na instrumentach klezmerskich oraz malarskie, których tematem będzie próba zilustrowania poezji żydowskiej. Całość zostanie zwieńczona koncertem pieśni żydowskich w wykonaniu uczestników warsztatów, połączonym z uroczystym wernisażem ich prac oraz recytacją wierszy związanych ze Szczecinem Eliasza Rajzmana i Hadasy Rubin w wykonaniu Studia Teatr.

Przed wojną w Rymanowie żyło około dwóch tysięcy Żydów — stanowili niemal połowę ludności miasta. Od 13 lat obchodzone są tam Dni Pamięci Żydowskiej. Gminny Ośrodek Kultury, chcąc wzbogacić program uroczystości o działania dla młodzieży, zorganizuje dla niej szereg aktywności: konferencję edukacyjną, której celem będzie przekazanie wiedzy na temat kultury i historii żydowskiej społeczności Rymanowa, grę terenową „Śladami Żydów rymanowskich”, a także wieczór szabatowy, w ramach którego przygotowane zostaną tradycyjne żydowskie potrawy. Ich degustacja odbędzie się na rymanowskim rynku, przy dźwiękach muzyki, a spotkanie będzie otwarte dla wszystkich mieszkańców.

Stowarzyszenie Teatr Propozycji „Dialog” im. Henryki Rodkiewicz stworzy widowisko filmowo-teatralne *Nic nie mija bez śladu* opowiadające historię Lothara Barucha vel Leslie’ego Brenta — naukowca, immunologa, współlaureata Nagrody Nobla, który urodził się w żydowskiej rodzinie w Koszalinie w 1925 roku. Podczas wojny trafił do Wielkiej Brytanii, gdzie osiadł na stałe. Koszalin odwiedził dopiero w 2001 roku. W koszalińskim muzeum odnalazł macewę stryjecznego dziadka, Dawida Barucha. Po tej wizycie miasto upamiętniło profesora, wieszając tablicę na budynku, w którym się urodził. Z rozmów i wspomnień z tego czasu powstanie scenariusz widowiska.

↑ Co miasto i jego mieszkańcy pamiętają dziś, kiedy w jego przestrzeni nie przetrwały wyraźne symbole (budynki, instytucje)? Co zostało w tkance miasta i pamięci mieszkańców, co przypomina o przeszłej, wielokulturowej historii, a w niej o obecności Żydów? Próba znalezienia odpowiedzi na te pytania zostanie podjęta podczas spaceru performatywnego bazującego na improwizacji w przestrzeni miejskiej organizowanego przez Fundację Performa z udziałem tancerzy i choreografów. Artystom i widzom będzie towarzyszył przewodnik-historyk, który przybliży historię wybranych miejsc. W ramach projektu odbędzie się także wystawa fotografii artystycznej prezentująca edycję działania z 2021 roku, również dofinansowaną w ramach Programu Grantowego (na zdjęciu), a także performanse typu site-specific na Starym Rynku i na placu Bohaterów Getta.

↑ Polska drużyna na olimpiadzie szachowej w Hamburgu. Od lewej Paulin Frydman, Akiba Rubinstein (trzeci), Ksawery Tartakower, Kazimierz Makarczyk, Dawid Przepiórka, Marian Wróbel.

W Galerii Fotografii Miasta Rzeszowa często pojawiają się osoby zainteresowane tematyką żydowską i pytają o archiwalne fotografie pokazujące funkcjonowanie społeczności żydowskiej w mieście. Wychodząc naprzeciw tym oczekiwaniom, Galeria postanowiła podjąć się szeregu działań mających upamiętnić żydowską społeczność Rzeszowa. Projekt zakłada organizację wystawy w oparciu o 450 unikalnych w skali kraju negatywów znajdujących się w zbiorach Galerii, które ukazują życie codzienne i architekturę Rzeszowa w okresie okupacji (w latach 1941–1944) z uwzględnieniem historii społeczności żydowskiej. Wystawie towarzyszyć będą wydarzenia dla mieszkańców i uczniów szkół, popularyzujące historię społeczności żydowskiej w Rzeszowie.

↑ Turniej szachowy i warsztaty dla młodzieży organizowane przez Stowarzyszenie Klub Szachowy Gryf Szczecin mają na celu popularyzację sportu szachowego, a także wiedzy o życiu i osiągnięciach żydowskich graczy szachowych okresu międzywojennego, dzięki którym w 1930 roku Polska zdobyła swój jedyny do tej pory złoty medal na olimpiadzie szachowej. Projekt będzie składał się z warsztatów dla dzieci i młodzieży na temat twórczości polskich Żydów w zakresie sportu szachowego w okresie międzywojennym oraz z upamiętniającego ich trzydniowego turnieju szachowego. Zawody sportowe będą miały rangę Otwartych Mistrzostw Szczecina w szachach klasycznych. Klub Szachowy poprzez projekt chce budować wśród polskiej młodzieży świadomość na temat wspólnej historii i sukcesów polsko-żydowskich, a szachy będą stanowić odpowiednią do tego platformę dialogu.

V. Projekty badawcze

➤ Celem długoletniego projektu Fundacji Ochrony Pamięci Obozu Zagłady w Treblince jest rozwój bazy danych osób deportowanych do obozu zagłady Treblinka. W ramach projektu zostanie przeprowadzona kwerenda źródłowa dotycząca uciekinierów z transportów. Będzie ona obejmowała księgi pamięci (w języku angielskim i jidysz) z obszarów, z których Żydzi byli wywożeni do Treblinki (ok. 50 ksiąg pamięci), i wybrane relacje złożone w USHMM i USC Shoah Foundation (łącznie ok. 120 relacji). Zespół badawczy opracuje zebrane dane i włączy je do bazy danych na stronie Fundacji dotyczącej uciekinierów. W ramach kwerendy zostaną również zebrane dane kolejnych ofiar obozu. W efekcie zespół uzupełni główną bazę o co najmniej tysiąc nazwisk.

Fundacja Dokumentacji Cmentarzy Żydowskich wykona cyfrowe fotografie wszystkich macew noszących inskrypcje na cmentarzach żydowskich w Sandomierzu, Tarnobrzegu, Kolbuszowej i Majdanie Królewskim, dokona ich transkrypcji i przetłumaczy zawarte w nich dane. Wyniki pracy Fundacji zostaną opublikowane w ogólnodostępnej bazie danych wraz z fotografiami, położeniem GPS i wyszukiwarką osób na stronie dostępnej poprzez kod QR.

VI. Projekty specjalne, które uzyskały wsparcie finansowe w 2022 roku

➤ Nasze Stowarzyszenie wraz z Gminą Wyznaniową Żydowską w Warszawie kontynuowało prace nad symbolicznym grobem członków grupy Oneg Szabat. Z liczącej kilkadziesiąt osób grupy wojnę przeżyła tylko trójka. Symbolicznym grobem autorstwa kolektywu Senna Stowarzyszenie i Gmina chcą oddać hołd bohaterom Oneg Szabat, których miejsca pochówku nie są znane. Zakończenie prac budowlanych jest planowane na rok 2023.

Roczniki „Zagłada Żydów. Studia i Materiały” wydawane przez Centrum Badań nad Zagładą Żydów, Instytut Filozofii i Socjologii Polskiej Akademii Nauk są w całości poświęcone tematyce związanej z Zagładą i adresowane nie tylko do grupy badaczy zajmujących się Zagładą, lecz także do studentów i wszystkich zainteresowanych tematem. W skład redakcji kierowanej przez prof. Dariusza Libionkę i prof. Barbarę Engelking wchodzi wybitni historycy zajmujący się w swojej pracy badawczej zagadnieniem Zagłady.

DARCZYŃCA PROJEKTU:
· Irene Kronhill Pletka

Stowarzyszenie Żydów Kombatantów i Poszkodowanych w II wojnie światowej jest organizacją żydowską skupiającą najstarsze pokolenie Żydów — tych, którzy ocalili z Zagłady. Nasze Stowarzyszenie od wielu lat wspiera finansowo bieżące funkcjonowanie tej organizacji. W 2021 roku podpisaliśmy umowę, na mocy której zostaliśmy partnerem wręczania Medalu „Powstanie w Getcie Warszawskim” — honorowego odznaczenia dla osób zasłużonych dla dialogu polsko-żydowskiego oraz zaangażowanych w upamiętnianie historii i kultury Żydów polskich. Uroczyste wręczenie medali odbyło się 19 kwietnia. Powołana przez obydwie organizacje Kapituła Medalu złożona z przedstawicieli żydowskich organizacji społecznych w składzie: Marian Kalwary, Marian Turski, Piotr Wiślicki, Artur Hofman, Aleksandra Leliwa-Kopystyńska, Michael Schudrich nagrodiła 12 osób: Patrycję Dołowy, Annę Gruźlewską, Andrzeja Kirmiela, Maję Kleczewską, Tomasza Kuncewicz, Iwonę Massalską, Wilhelma Sasnała, Wojciecha Smarzowskiego, Magdalenę Smoczyńską, Ewę Spaczyńską, Tamarę Włodarczyk oraz Hannę Węgrzynek.

Fundraising

← Wykroje z lat 30. XX wieku będące częścią wystawy „Tańce, kapoty, załóżki. Opowieść o ubiorach polskich Żydów od średniowiecza po XX wiek” stworzonej przez Fundację Nomina Rosae Ogród Kultury Dawnej. Projekt został dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2020 roku.

Szanowni Państwo, drodzy Darczyńcy,

zachęcam do zapoznania się z tegorocznym raportem z naszych działań fundraisingowych, prezentowanym w tym rozdziale.

Rok 2022 obfitował w trudne momenty związane przede wszystkim z sytuacją u naszych wschodnich sąsiadów, ale także w momenty wielkiej radości, związane z sukcesami, które osiągnęliśmy na przestrzeni ostatnich miesięcy. Praca Działu Rozwoju jest bardzo zróżnicowana, co sprawia, że stanowi nie lada wyzwanie, a jednocześnie okazję do ciągłej nauki.

Kluczowe są dla nas relacje z darczyńcami, którzy decydują się dołączyć do nas, aby wspólnie realizować wyjątkowe projekty w ramach Muzeum POLIN, Żydowskiego Instytutu Historycznego lub Programu Grantowego Stowarzyszenia. To zaufanie jest najlepszą nagrodą za wysiłek wkładany w to, co robimy.

Aktywowany w tym roku Kapitał Żelazny Stowarzyszenia jest z pewnością wspaniałym osiągnięciem naszej organizacji. Jednocześnie nie mam wątpliwości, że to właśnie grono naszych darczyńców, zarówno tych będących z nami od wielu lat, jak i nowych, którzy dołączyli do nas w tym roku, stanowi nieoceniony kapitał, z którego wszyscy możemy być dumni.

BARTOSZ DYMAREK
dyrektor ds. rozwoju

Raport z działań fundraisingowych w 2022 roku

01
—

Dział Rozwoju na co dzień utrzymuje kontakt z licznym gronem darczyńców z całego świata. Do naszych zadań należy szczególnie:

- utrzymanie regularnej komunikacji z darczyńcami i partnerami z Polski i ze świata,
- komunikacja online prezentująca programy i bieżącą sytuację wspieranych instytucji (newslettery, mailingi),
- aplikowanie o granty i ich administracja (w tym nadzór nad honorowaniem darczyńców obejmującym od kilku do kilkunastu form — od druków promocyjnych po trwałe honorowanie w przestrzeni Muzeum POLIN, takie jak umieszczenie nazwiska darczyńcy na ścianach darczyńców),
- pozyskiwanie potencjalnych darczyńców i opracowywanie propozycji współpracy.

Do zadań Działu Rozwoju należy też działalność wydawnicza: opracowywanie broszur, prezentacji, zaproszeń, raportów z prowadzonej działalności, druków okolicznościowych, a także administracja strony www i profilu na portalu społecznościowym Facebook.

Pozyskaliśmy w 2022 roku

Pozyskane w 2022 fundusze wynoszą łącznie prawie 14 357 tys. złotych, w tym:

MUZEUM HISTORII ŻYDÓW POLSKICH POLIN

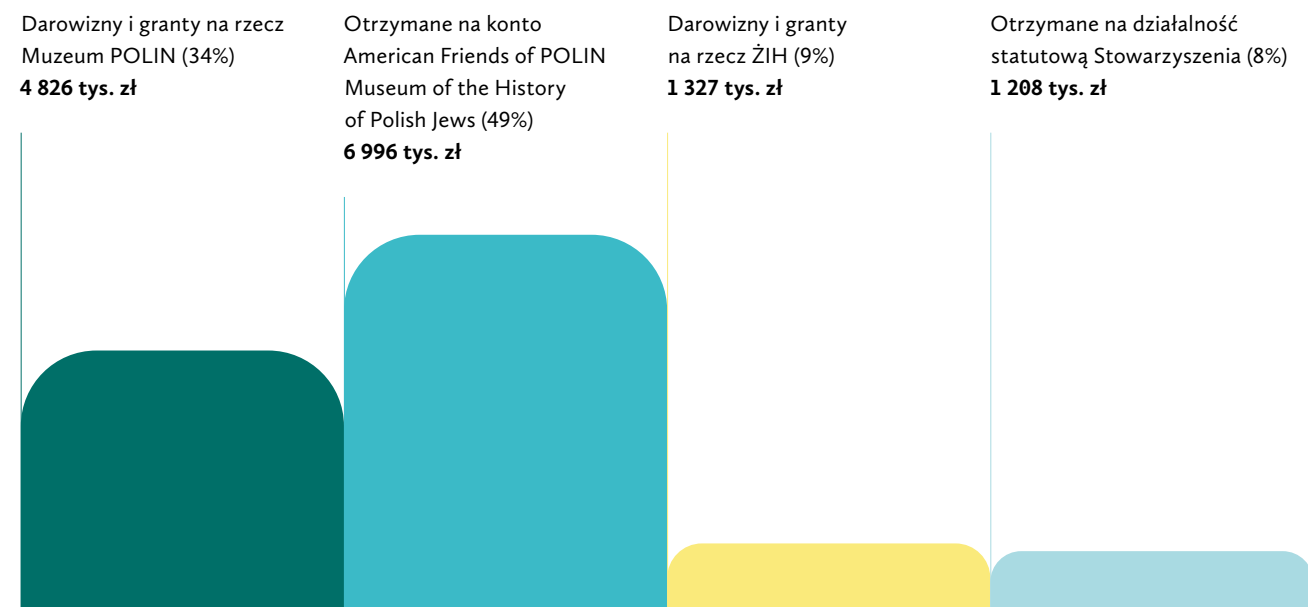
- otrzymane na konto Stowarzyszenia: 4 826 tys. złotych
- otrzymane na konto American Friends of POLIN Museum of the History of Polish Jews i wykorzystane w USA na cele fundraisingowe i promocyjne Muzeum POLIN: około 6 996 tys. złotych**

ŻYDOWSKI INSTYTUT HISTORYCZNY IM. EMANUELA RINGELBLUMA

- otrzymane na konto Stowarzyszenia: 1 327 tys. złotych

POZOSTAŁA DZIAŁALNOŚĆ STATUTOWA STOWARZYSZENIA

- otrzymane na konto Stowarzyszenia: 1 208 tys. złotych*

* zawiera środki przeznaczone na fundraising

** 1 USD = 4,4018 PLN wg kursu z dnia 31 grudnia 2022 roku

Jak się komunikujemy:
obecność w internecie,
publikacje, materiały
promocyjno-informacyjne

↑ Raport roczny Stowarzyszenia za 2021 rok. Raport został wydany w dwóch wersjach językowych: polskiej i angielskiej. Praca nad raportem trwa kilka miesięcy. Jest on doskonałym narzędziem fundraisingowym: transparentna prezentacja finansów i raport z działalności statutowej buduje zaufanie darczyńców, świadczy o skuteczności organizacji i właściwym zarządzaniu.

Strona internetowa Stowarzyszenia.

Strona internetowa jest dla wielu osób pierwszym i podstawowym źródłem informacji na temat misji i działalności naszego Stowarzyszenia. W 2022 roku wprowadziliśmy kilka kluczowych usprawnień, w tym integrację z nowym systemem aplikacji elektronicznych w ramach Programu Grantowego oraz zmiany w panelu umożliwiającym przekazywanie darowizn poprzez stronę. Zachęcamy do odwiedzania: www.szh.org.pl.

↑ Inne materiały promocyjne. W ramach współpracy z American Friends of POLIN Museum wyprodukowaliśmy specjalne kartki zachęcające do wsparcia Muzeum w ramach kampanii fundraisingowej w Stanach Zjednoczonych. Kartka została wysłana do kilkuset odbiorców z bazy kontaktowej AFoPM.

Mailingi i elektroniczny newsletter dla darczyńców i członków. Newslettery stały się w dobie pandemii kluczowym narzędziem służącym informowaniu międzynarodowego grona darczyńców o najważniejszych wydarzeniach i bieżącej sytuacji wspieranych przez nas organizacji. W 2022 roku przygotowaliśmy i rozesłaliśmy ponad 40 newsletterów i mailingów poświęconych Muzeum POLIN, Programowi Oneg Szabat oraz pozostałym działaniom statutowym.

Media społecznościowe. Oficjalny profil Stowarzyszenia na Facebooku jest dla wielu osób głównym źródłem aktualnych informacji o działalności naszej organizacji. Wśród prawie 3 000 osób śledzących nasz profil są członkowie Stowarzyszenia, darczyńcy, grantobiorcy i inne osoby zainteresowane naszą działalnością.

Wydarzenia specjalne z udziałem darczyńców i wizyty gości VIP

- ← Dani Dajan, przewodniczący zarządu Jad Waszem, z Marianem Turskim, lipiec 2022
- ↓ Irene Kronhill Pletka, Znamienita Darczyńczyni Muzeum POLIN, z gośćmi i Zygmuntem Stępińskim, czerwiec 2022

- ← Shana Penn, dyrektorka wykonawcza Taube Philanthropies, z Marianem Turskim, lipiec 2022
- ↓ Robert Wereda, nowy Znamienity Darczyńca Muzeum POLIN, z Marianem Turskim, Piotrem Wiślickim i Zygmuntem Stępińskim, maj 2022

Organizacja wizyt w Muzeum POLIN i Żydowskim Instytucie Historycznym jest jednym z najskuteczniejszych narzędzi pozyskiwania funduszy. Nawet najlepsza prezentacja online nie zastąpi spotkania z historią w tych wyjątkowych instytucjach. W 2022 roku nie brakowało wydarzeń specjalnych z udziałem naszych darczyńców, a także wizyt znamienitych gości ze świata polityki i biznesu, w których brali udział przedstawiciele Stowarzyszenia.

Zorganizowaliśmy także kilka wydarzeń specjalnych w Muzeum POLIN z udziałem darczyńców i przyjaciół Muzeum, m.in. oficjalne przywitanie Roberta Weredy w gronie Znamienitych Darczyńców Muzeum POLIN.

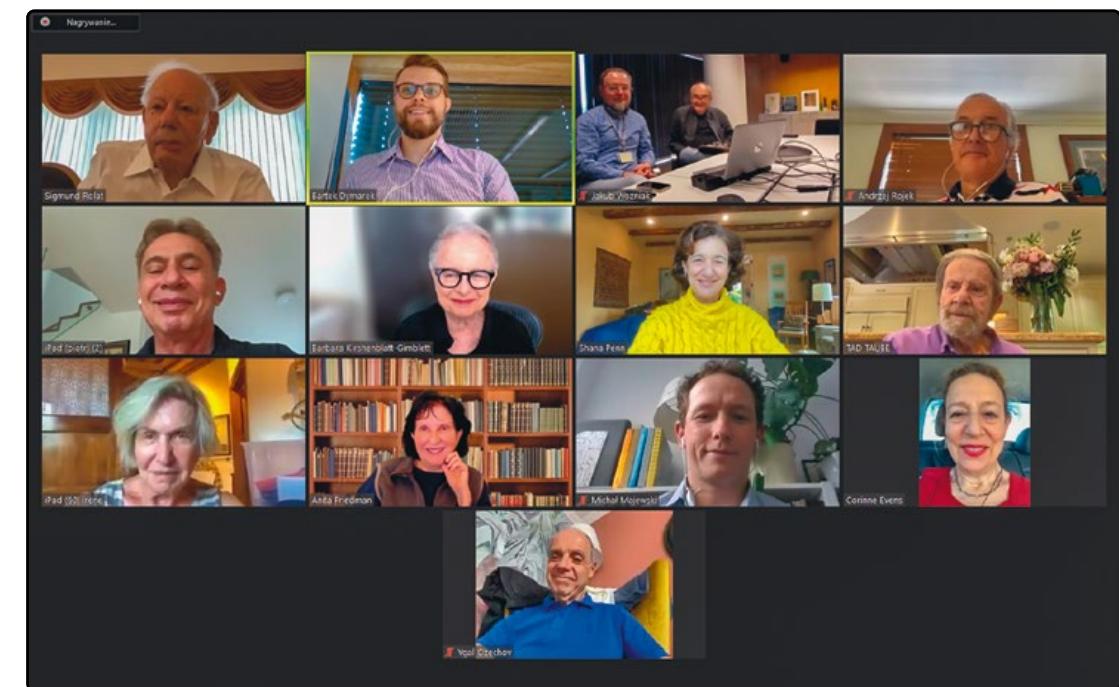

Współpraca z Radą Darczyńców

↑
Ambasador Stuart E. Eizenstat,
doradca sekretarza stanu
ds. Holocaustu, z Marion E. Lewin,
Zygmunt Stępińskim, Marianem
Turskim i prof. Adamem Danielem
Rotfeldem, listopad 2022

→
Janet Yellen, sekretarz skarbu Stanów
Zjednoczonych, z ambasadorem USA
Markiem Brzezinskim, Zygmunt Stępińskim,
Piotrem Wiślickim
i Marianem Turskim, maj 2022

Rada Darczyńców powstała w 2015 roku z inicjatywy dziewięciu Znamienitych Darczyńców Muzeum POLIN, którzy weszli w jej skład. Stawia sobie za cel doradzanie Zarządowi Stowarzyszenia w sprawach dotyczących strategii pozyskiwania funduszy na rzecz Muzeum POLIN. Znamienici Darczyńcy wspierają Stowarzyszenie w kontaktach z zagranicznymi społecznościami żydowskimi, środowiskami opiniotwórczymi i potencjalnymi nowymi darczyńcami. Rada Darczyńców od 2016 roku finansuje działalność fundraisingową Stowarzyszenia. Wsparcie to jest kluczowe dla prowadzonych przez Stowarzyszenie działań fundraisingowych.

W lipcu 2022 odbyło się doroczne posiedzenie Rady, w którym wzięli udział wszyscy jej członkowie oraz przedstawiciele Stowarzyszenia i Muzeum. Na spotkaniu przedstawiliśmy szczegółowy raport z działalności fundraisingowej w 2022 roku oraz plany na kolejne lata.

CZŁONKOWIE RADY DARCYŃCÓW:

- Tad Taube
- Zygmunt Rolat
- Anita Friedman
- Irene Kronhill Pletka
- Ygal Ozechov
- Corinne Evens
- Andrzej Rojek

Projekty specjalne

W 2022 roku kontynuowaliśmy projekty już rozpoczęte oraz zainicjowaliśmy nowe, w tym szereg projektów koncentrujących się na wsparciu uchodźców z Ukrainy.

➤ → Wsparcie uchodźców z Ukrainy przybywających masowo do Polski, w szczególności do Warszawy, stało się dla nas jednym z priorytetów fundraisingowych po 24 lutego. W pierwszych tygodniach marca wspólnie z Muzeum POLIN i we współpracy z władzami stolicy wystartowaliśmy z projektem „Kuchnia dla Ukrainy”, w ramach którego muzealna restauracja Warsze dostarczała gorące posiłki dla uchodźców przebywających w tymczasowych miejscach noclegowych na terenie Warszawy. W ramach zbiórki środków na ten projekt zorganizowany został m.in. specjalny koncert charytatywny „Solidarni z Ukrainą”, podczas którego wystąpiła orkiestra Sinfonia Varsovia pod batutą Maestro Yaroslava Shemeta. Dodatkowo, w porozumieniu z darczyńcą,

tegoroczna edycja programu stażowego Greenberg Family International Internship Program została rozbudowana i skierowana do studentek i studentów, którzy uciekli z Ukrainy. Dzięki temu Muzeum mogło zaproponować płatne trzymiesięczne staże czterem wybranym osobom. Pozyskaliśmy również środki na roczne stypendium dla ukraińskiego naukowca, który będzie współpracował z Muzeum POLIN w ramach programu GEOP, a także znaczne środki na wsparcie działań pomocowych realizowanych przez warszawską gminę żydowską.

Dziękujemy naszym przyjaciołom i darczyńcom z Polski i zagranicy, bez których te wszystkie działania nie byłyby możliwe.

Jednym z priorytetów fundraisingowych 2022 roku było zabezpieczenie finansowania wystawy czasowej Muzeum POLIN „Wokół nas morze ognia”, przygotowywanej na 80. rocznicę powstania w getcie warszawskim. Stowarzyszenie pozyskało na ten cel około 1,5 miliona złotych, co pozwoli sfinansować większą część tej ważnej wystawy. Dodatkowo pozyskaliśmy środki na publikacje towarzyszące programowi „Nie bądź obojętny”, który będzie realizowany przez Muzeum w ramach obchodów.

↑ Jad z kolekcji Muzeum POLIN objęty w 2022 roku patronatem przez Piotra Szulca

↗ Program „Zaopiekuj się kolekcją!”

Celem projektu jest wsparcie finansowe liczącej przeszło 14 000 obiektów kolekcji Muzeum POLIN, w której skład wchodzi dzieła sztuki, fotografie, dokumenty oraz przedmioty codziennego użytku i kultu religijnego. Darczyńcy mają możliwość objęcia patronatem jednego z wytypowanych obiektów z muzealnych zbiorów. W 2022 roku grono opiekunów obiektów muzealnych powiększyło się o nowe osoby, z których część miała okazję osobiście spotkać się z kuratorkami z muzealnego Działu Zbiorów i zobaczyć na żywo obiekty objęte patronatem.

RAPORT

↓ Otwarcie na cmentarzu żydowskim w Opatowie lapidarium powstałego z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Opatowskiej. Projekt dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2021 roku

← Zajęcia pilotażowe o społeczności żydowskiej Breslau/Wrocławia dla uczniów klas podstawowych stworzone przez Fundację Urban Memory. Projekt dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2021 roku

↓ Koncert zespołu Libelid podczas trzeciej edycji festiwalu „MY/WY Katowiccy Żydzi” zorganizowanego przez miejski ośrodek kultury Katowice Miasto Ogrodów. Projekt dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2021 roku

← ↑ ↘ Program Grantowy Stowarzyszenia.

Jednym z priorytetów fundraisingowych na 2022 rok wyznaczonych przez Zarząd Stowarzyszenia było stworzenie grona darczyńców, którzy pomogą sfinansować doroczne konkursy grantowe skierowane do małych, lokalnych inicjatyw działających na rzecz zachowania i utrwalania pamięci o historii i kulturze polskich Żydów. W 2022 Dział Rozwoju odbył szereg spotkań z potencjalnymi partnerami i darczyńcami, prywatnymi i instytucjonalnymi, z Polski i zagranicą. Wynikiem tych działań było między innymi nawiązanie współpracy z Ambasadą Republiki Federalnej Niemiec w Warszawie, niemiecką fundacją Szloma-Albam-Stiftung oraz Urszulą i Wiesławem Żyznowskimi. W kolejnych latach planujemy kontynuować te współpracy oraz nawiązać nowe, które umożliwią dalszy rozwój Programu Grantowego Stowarzyszenia.

Drodzy Przyjaciele Muzeum POLIN,

gdy patrzę wstecz na rok 2022, widzę kilka trudnych wyzwań, z którymi musieliśmy się zmierzyć, ale także wspaniałe sukcesy, w które, jako amerykańscy przyjaciele Muzeum, mieliśmy swój wkład.

Podsumowując ten rok, dostrzegam dwa kluczowe wydarzenia, które wpłynęły na jego obraz. Pierwszym z nich była oczywiście inwazja Rosji na Ukrainę i wynikające konsekwencje — dla Polski, ale także, pośrednio, dla Muzeum. Szok towarzyszący nam w pierwszych dniach zastąpiła szybko chęć niesienia pomocy narodowi walczącemu o wolność. Cieszę się, że Muzeum POLIN tak szybko włączyło się w tę pomoc i że mogliśmy dołożyć swoją cegiełkę do tych działań, wspierając i pomagając w pozyskiwaniu darczyńców ze Stanów Zjednoczonych. Drugim bardzo ważnym dla nas wydarzeniem był ogromny sukces majowej aukcji obrazu Ewy Juszkiewicz w Nowym Jorku, która przyniosła niemal 1,3 miliona dolarów. Środki te w najbliższych latach pomogą zrealizować kilka kluczowych projektów w Muzeum POLIN. Sukces ten cieszy tym bardziej, że pomysł aukcji narodził się w American Friends of POLIN Museum i został zrealizowany dzięki zaangażowaniu członków naszego Zarządu. Jednocześnie nie byłby możliwy bez bliskiej współpracy z Działem Rozwoju Stowarzyszenia, zespołem domu aukcyjnego Christie’s w Nowym Jorku, wsparcia kancelarii Weil, Gotshal & Manges oraz, co najważniejsze, bez hojności anonimowego darczyńcy, który podarował obraz na aukcję. Rosnące zaangażowanie Zarządu AFoPM w bieżące działania daje nadzieję na kolejne sukcesy w nadchodzących latach. Jednym z priorytetów na rok 2023 jest organizacja specjalnej delegacji przyjaciół i darczyńców Muzeum POLIN na 80. rocznicę powstania w getcie warszawskim.

Chciałbym podziękować darczyńcom i przyjaciółom Muzeum, dyrekcji i zespołowi muzealnemu oraz oczywiście zespołowi i Zarządowi Stowarzyszenia za ten udany rok.

ANDRZEJ ROJEK
prezydent American Friends of POLIN Museum,
członek Rady Darczyńców, członek Stowarzyszenia Żydowski
Instytut Historyczny w Polsce, członek Komitetu Finansowego
Stowarzyszenia Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

Współpraca z American Friends of POLIN Museum of the History of Polish Jews

02
—

Celem naszej współpracy z American Friends of POLIN Museum pozostaje pozyskiwanie darczyńców na programy muzealne oraz szeroko pojęta promocja Muzeum POLIN w Stanach Zjednoczonych i Kanadzie.

Bieżąca współpraca z naszymi amerykańskimi przyjaciółmi opiera się na regularnych spotkaniach online, wspólnym poszukiwaniu nowych, potencjalnych darczyńców oraz planowaniu corocznych kampanii fundraisingowych, m.in. #GivingTuesday czy End-of-Year Campaign. Dodatkowo we współpracy z członkami Zarządu AFoPM pracowaliśmy w sprofilowanych podgrupach nad projektami specjalnymi, w tym majową aukcją w Christie’s oraz specjalną delegacją na 80. rocznicę powstania w getcie warszawskim w kwietniu 2023 roku.

W 2022 roku Zarząd AFoPM spotkał się dwukrotnie — w kwietniu i w październiku. W obu spotkaniach uczestniczyli przedstawiciele Muzeum i Stowarzyszenia. Korzystając z tej okazji, chcielibyśmy przywitać wśród członków Zarządu American Friends Izabelę Grocholski, która przed wstąpieniem w szeregi Zarządu była jedną z kluczowych osób przy projekcie majowej aukcji, wspierającą nas z ramienia domu aukcyjnego Christie’s.

Dziękujemy naszym partnerom zza oceanu za wsparcie i owocną współpracę.

CZŁONKOWIE RADY:

-

**American Friends
POLIN Museum
of the History of
Polish Jews**
.....

- Andrzej Rojek — prezydent
 - Zygmunt Rolat — współprzewodniczący
 - Wiktor Markowicz — współprzewodniczący
 - Roman Rewald — skarbnik
 - David Goldman — sekretarz
 - Samantha Rolat Asulin — członkini
 - Anita Friedman — członkini
 - Barbara Kirshenblatt-Gimblett — członkini
 - Izabela Grocholski — członkini (od 27.10.2022)
 - kantor Joseph Malovany — członek
 - Irene Kronhill Pletka — członkini
 - Shana Penn — członkini
 - rabin Arthur Schneier — członek
 - Elizabeth Szancer — członkini
 - Jerzy Warman — członek

W 2022 roku nawiązywaliśmy nowe kontakty z fundacjami i osobami prywatnymi, którym bliska jest misja Muzeum POLIN. Wśród wielu wspólnych sukcesów warto wspomnieć pozyskanie znacznego finansowania na realizację wystawy czasowej „Wokół nas morze ognia. Losy żydowskich cywilów podczas powstania w getcie warszawskim”, która zostanie otwarta w Muzeum POLIN w kwietniu 2023 roku, oraz pojedynczy dar w wysokości ponad miliona złotych na wystawę o sztetlach w 2024 roku, stanowiący *matching grant* daru Darczyńcy Założyciela Muzeum POLIN Tada Taubego.

↑ Profesor Barbara Kirshenblatt-Gimblett jest jedną z kluczowych osób w naszych działaniach na rzecz Muzeum POLIN. Jako główna kuratorka wystawy stałej Muzeum jest zaangażowana w wiele projektów rozwijanych i realizowanych w POLIN, a jako ambasadorka Muzeum w Stanach Zjednoczonych nawiązuje i utrzymuje liczne relacje z gronem naszych obecnych i potencjalnych amerykańskich darczyńców. Zwieńczeniem wspólnych starań Działu Rozwoju oraz American Friends w 2022 roku jest przedłużenie finansowania stanowiska prof. Kirshenblatt-Gimblett o kolejne trzy lata. Jesteśmy niezmiernie wdzięczni Panu Ronaldowi S. Lauderowi, który zdecydował się na ten wyjątkowy gest, umożliwiający dalsze zaangażowanie prof. Kirshenblatt-Gimblett w działania programowe Muzeum oraz wysiłki fundraisingowe AFoPM i Stowarzyszenia.

Delegacja na 80. rocznicę powstania w getcie warszawskim. Jedną z pierwszych inicjatyw powołanego w ramach American Friends komitetu rozwoju był projekt specjalnej delegacji na kwietniowe obchody rocznicy powstania w getcie warszawskim. Około dwudziestoosobowa grupa będzie składać się z przyjaciół, darczyńców i potencjalnych darczyńców Muzeum POLIN. Powołano również komitet honorowy delegacji, w skład którego weszły znamienite osobistości związane z tematyką żydowską, w tym Ronald S. Lauder (przewodniczący), Ken Burns, Agnieszka Holland, Wiktor Markowicz, Steven Meed, Zygmunt Rolat, Lord Jacob Rothschild, Tad Taube, Marian Turski i Piotr Wiślicki. Dział Rozwoju jest zaangażowany w ten projekt od samego początku i aktywnie współpracuje z członkiniami komitetu rozwoju AFoPM.

← Aukcja obrazu Ewy Juszkiewicz na rzecz Muzeum POLIN. 10 maja 2022 roku w domu aukcyjnym Christie’s w Nowym Jorku odbyła się prestiżowa, wieczorna aukcja wyjątkowych dzieł sztuki XX i XXI wieku. Jednym z licytowanych obrazów było dzieło współczesnej polskiej artystki Ewy Juszkiewicz. Obraz zatytułowany *Portrait of a Lady (After Louis Leopold Boilly)* został wylicytowany za ponad 1,5 miliona dolarów — kwota ta przebiła znacząco poprzedni rekord aukcyjny za dzieło tej artystki. Obraz został wystawiony na aukcję jako dar anonimowego darczyńcy, dzięki działaniom American Friends of POLIN Museum i Działu Rozwoju Stowarzyszenia, przy wsparciu kancelarii prawnej Weil, Gotshal & Manges. Dom aukcyjny Christie’s potraktował aukcję obrazu jako aukcję charytatywną i tym samym nie pobrał standardowej prowizji od sprzedającego (czyli American Friends). Jednocześnie Christie’s zdecydowało się przekazać 5% tzw. *enhanced hammer price* na rzecz Muzeum. Aukcja w Christie’s była zwieńczeniem wielomiesięcznej współpracy grupy roboczej składającej się z członków Zarządu AFoPM i zespołu Działu Rozwoju. Niemal 1,3 miliona dolarów z aukcji wesprze działalność programową Muzeum. Chcielibyśmy podziękować członkom Zarządu AFoPM, którzy pracowali z nami przy tym projekcie — Elizabeth Szancer, Romanowi Rewaldowi, Wiktorowi Markowiczowi oraz Izabeli Grocholski. Szczególne podziękowania należą się Elizabeth Szancer, bez której nie udałooby się nam osiągnąć tak spektakularnego sukcesu. Dziękujemy również naszym partnerom z domu aukcyjnego Christie’s oraz kancelarii prawnej Weil, Gotshal & Manges.

Lista darczyńców Stowarzyszenia w 2022 roku*

WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI STATUTOWEJ STOWARZYSZENIA:

- anonimowy darczyńca
 - Fundacja Koret
 - KPMG
 - Irene Kronhill Pletka
 - Mark S. Morrison
 - Tad Taube i Taube Philanthropies
- Tomek Ulatowski
 - Piotr Wiślicki
 - Wydawnictwo Czarne
 - 73 darczyńców, którzy przekazali 1 proc. odprowadzonego podatku

WSPARCIE PROGRAMU GRANTOWEGO STOWARZYSZENIA:

- Ambasada Republiki Federalnej Niemiec w Warszawie
 - Marek Roefler z rodziną
 - Natalia Romik
- Szloma-Albam-Stiftung
 - Anna Tanalska-Dulęba
 - Urszula i Wiesław Żyznowscy

WSPARCIE DZIAŁALNOŚCI STATUTOWEJ STOWARZYSZENIA W POSTACI USŁUG *PRO BONO*:

- DeBenedetti Majewski Szczśniak Kancelaria Prawnicza Sp.K.
- Weil, Gotshal & Manges

WSPARCIE DZIAŁAŃ PROWADZONYCH WSPÓLNIE Z MUZEUM POLIN:

DARCZYŃCY:

- anonimowy darczyńca
- The CBRAT Foundation in loving memory of Joseph and Miriam Ratner
- Jankilevitsch Foundation

WSPÓŁTWÓRCY:

- Corinne Evens i Association Européenne du Musée de l’Histoire des Juifs de Pologne POLIN
- Tad Taube i Taube Philanthropies

PARTNERZY:

- Christie’s

WSPIERAJĄCY:

- Fundacja Citi Handlowy im. Leopolda Kronenberga
- Ronald S. Lauder
- Sills Family Foundation

PRZYJACIELE:

- anonimowi darczyńcy
- Wiktor Askanas i Ewa Masny-Askanas
- Aleksandra Auleytner
- Dr. & Mrs. Bradley A. Connor
- Daria Dulok
- Judith Eber
- Foundation for the Preservation of the History of the Jewish People in the Pale of Settlement
- Franklin Templeton
- Fundacja Magovox
- Fundacja Odette i Nimroda S. Ariava
- François Guesnet
- Doris P. Haims na cześć Marka Nowakowskiego
- Shelley S. Hébert
- Aleksandra Jones
- Bernard Kwapiński i White Stone Development
- Anna Joanna Michalczuk
- Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego w ramach programu Narodowego Centrum Kultury: Kultura — Interwencje. Edycja 2022
- Mark S. Morrison
- Marek i Agnieszka Nowakowscy
- Magdalena Opacka
- Joanna Popławska
- Carla Posternak w imieniu Brandly Bystrowicz
- Rav Byron Sherwin Learning Center Foundation
- Monika i Tomasz Skrok
- Tomek Ulatowski

WSPARCIE DZIAŁAŃ PROWADZONYCH WSPÓLNIE Z ŻYDOWSKIM INSTYTUTEM HISTORYCZNYM:

- Bolesław Skorupski
- Tad Taube i Taube Philanthropies

* Wszyscy darczyńcy od kwoty 500 złotych wspierający działania statutowe Stowarzyszenia poprzez wpłaty bezpośrednie lub do American Friends of POLIN Museum.

← Inwentaryzacja 440 nagrobków z cmentarza żydowskiego w Tarnowskich Górach przeprowadzona przez Stowarzyszenie Gliwicka 66. Projekt został dofinansowany w ramach Programu Grantowego w 2021 roku.

Szanowni Państwo,

gdy kolejna fala pandemii minęła, a ludzie coraz śmielej zaczęli wracać do normalności, do Europy powróciły demony wojny, grzebiąc nadzieje na spokój. Śmierć i strach zadomowiły się kilkaset kilometrów od miejsca, w którym żyjemy. Kilka milionów kobiet, dzieci i osób starszych uciekło do Polski — głodnych, zmęczonych, często chorych i zagubionych. Pierwszy raz w życiu widziałem tak powszechną mobilizację ludzi chcących im pomóc. Cała Polska, bez względu na poglądy, wyznanie czy styl życia wspólnie niosła wsparcie potrzebującym. Również nasze Stowarzyszenie włączyło się w akcję pomocową. Zebraliśmy środki finansowe, aby Gmina Wyznaniowa Żydowska w Warszawie mogła szerzej pomóc uchodźcom. Dodatkowo wspólnie z Muzeum POLIN w ramach programu towarzyszącego do wystawy czasowej „Od kuchni” dostarczyliśmy kilka tysięcy posiłków dla uchodźców. Również moje koleżanki i koledzy ze Stowarzyszenia poświęcali swój prywatny czas na bezpośrednią pomoc uchodźcom, za co chciałem im szczególnie podziękować.

Chcielibyśmy podziękować naszym darczyńcom, dzięki którym od kilku lat możemy budować stabilne zaplecze finansowe, nie tylko stanowiące zabezpieczenie naszego głównego partnera, jakim jest Muzeum POLIN, ale również dające szansę dziesiątkom lokalnych działaczy na zrealizowanie ich projektów w zakresie ochrony dziedzictwa polskich Żydów. W roku 2022 minęło dziesięć lat, odkąd Stowarzyszenie podjęło decyzję o stałym wsparciu lokalnych inicjatyw. Od tego czasu przeznaczyliśmy kilka milionów złotych na ten cel. W zeszłym roku przyjęliśmy też nowe zasady Programu Grantowego, dzięki którym proces przyznawania dotacji stał się bardziej efektywny, a liczba wniosków w konkursie się podwoiła.

Kontynuowane było także wsparcie dla Żydowskiego Instytutu Historycznego, który prowadzi prace nad tłumaczeniem Archiwum Ringelbluma. W nadchodzącym roku na pewno czeka nas wiele nowych wyzwań, jednak mam nadzieję, że przyniesie on pokój Europie i światu.

MICHAŁ MAJEWSKI
dyrektor operacyjny

Finanse

01

W mijającym roku sytuacja finansowa Stowarzyszenia pozostała na bardzo dobrym poziomie. Pomimo narastającego kryzysu gospodarczego udało się zgromadzić środki, które dają gwarancję stabilności. Zabezpieczyliśmy fundusze na wspólne projekty, jakie zostaną zrealizowane z naszymi partnerami. Stowarzyszenie kontynuowało dotychczasową politykę skupioną wokół następujących obszarów:

- wspierania działalności Muzeum POLIN poprzez realizację wspólnych projektów,
- wspierania działalności Żydowskiego Instytutu Historycznego poprzez realizację wspólnych projektów,
- wspierania działalności innych organizacji w ramach Programu Grantowego i projektów specjalnych.

Powyższe obszary znajdują odzwierciedlenie w zestawieniach finansowych przedstawionych na następnych stronach.

↓ mec. Roman Rewald

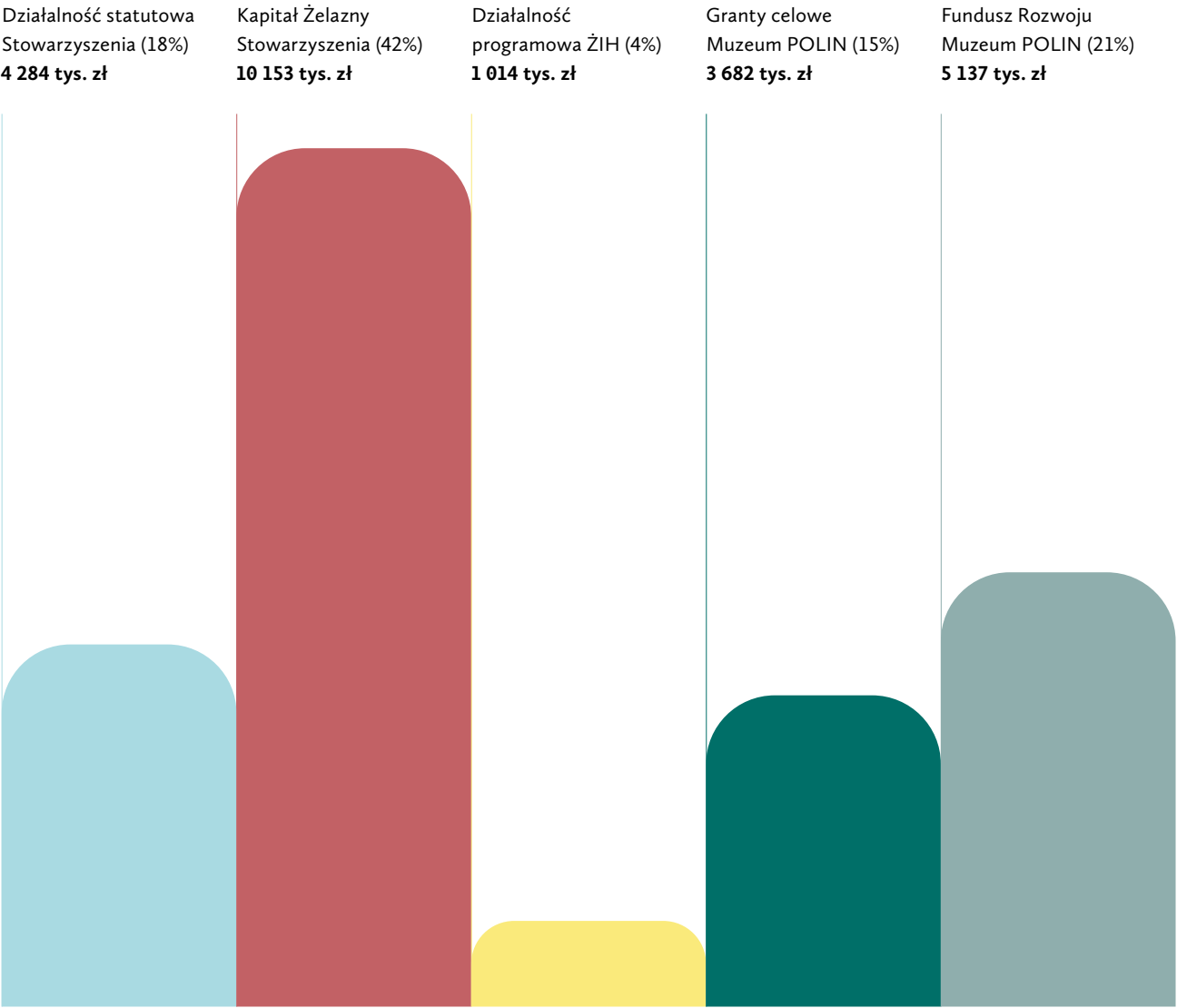
Obsługę prawną Stowarzyszenia zapewniła Kancelaria Prawna DMS. Natomiast w zakresie prawa amerykańskiego kancelaria Weil, Gotshal & Manges.

↓ mec. Magdalena Małocha

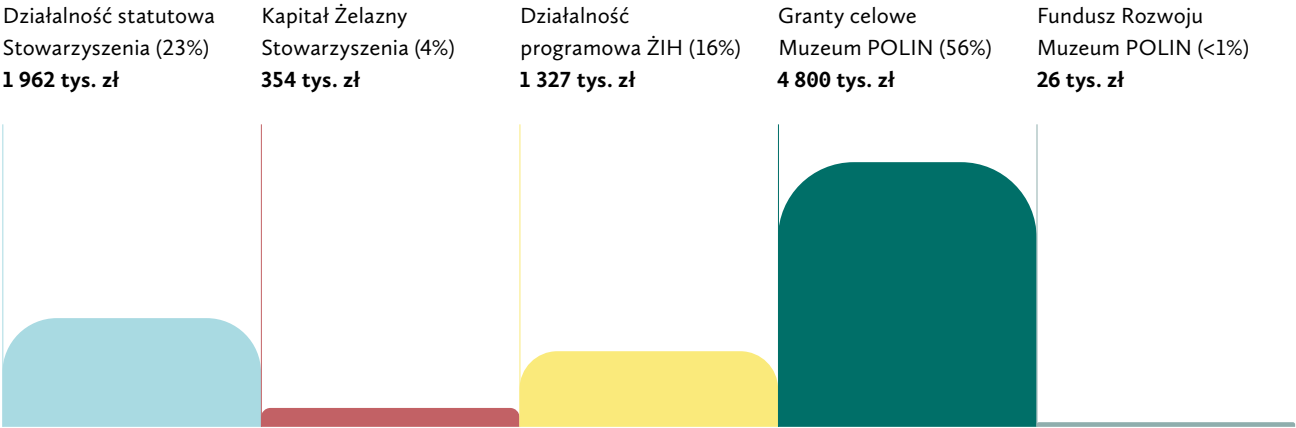
ŚRODKI FINANSOWE NA RACHUNKACH STOWARZYSZENIA
 NA DZIEŃ 1 STYCZNIA 2022 ROKU: 24 270 TYS. ZŁ, W TYM:

- 4 284 tys. zł na działalność statutową Stowarzyszenia,
- 10 153 tys. zł na Kapitał Żelazny Stowarzyszenia,
- 8 819 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Muzeum POLIN, w tym:
 - 3 682 tys. zł na granty celowe dla Muzeum POLIN,
 - 5 137 tys. zł na Fundusz Rozwoju Muzeum POLIN,
- 1 014 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Żydowskiego Instytutu Historycznego.

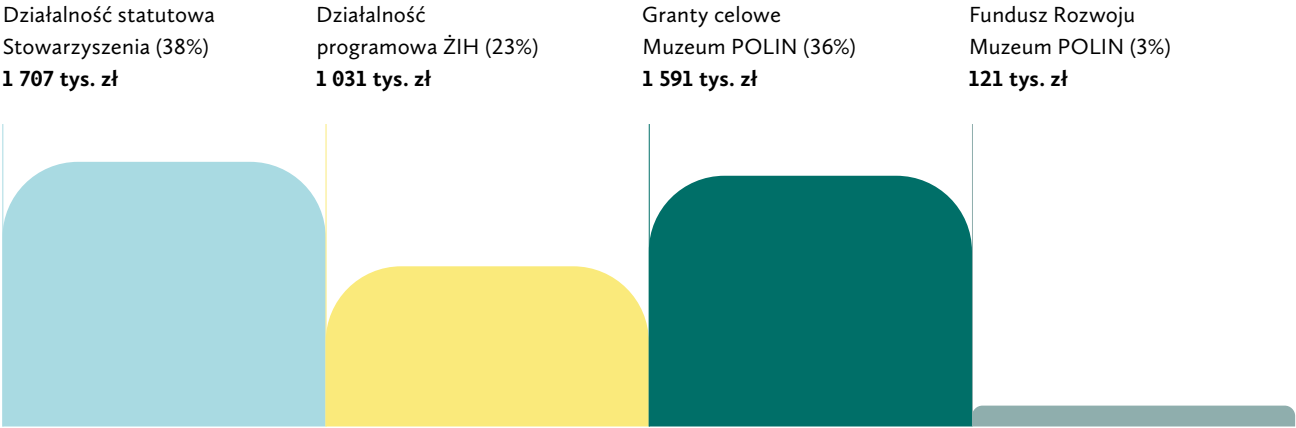
PRZYCHODY W 2022 ROKU

Głównym źródłem przychodów Stowarzyszenia są darowizny pieniężne od naszych darczyńców, zarówno z Polski, jak i ze świata. Dodatkowo dzięki lokatom bankowym oraz inwestycjom środków tworzących Kapitał Żelazny udało się osiągnąć zysk przeznaczony na naszą działalność statutową. Łączny przychód wynosi 8 469 993 złotych.

WYDATKI

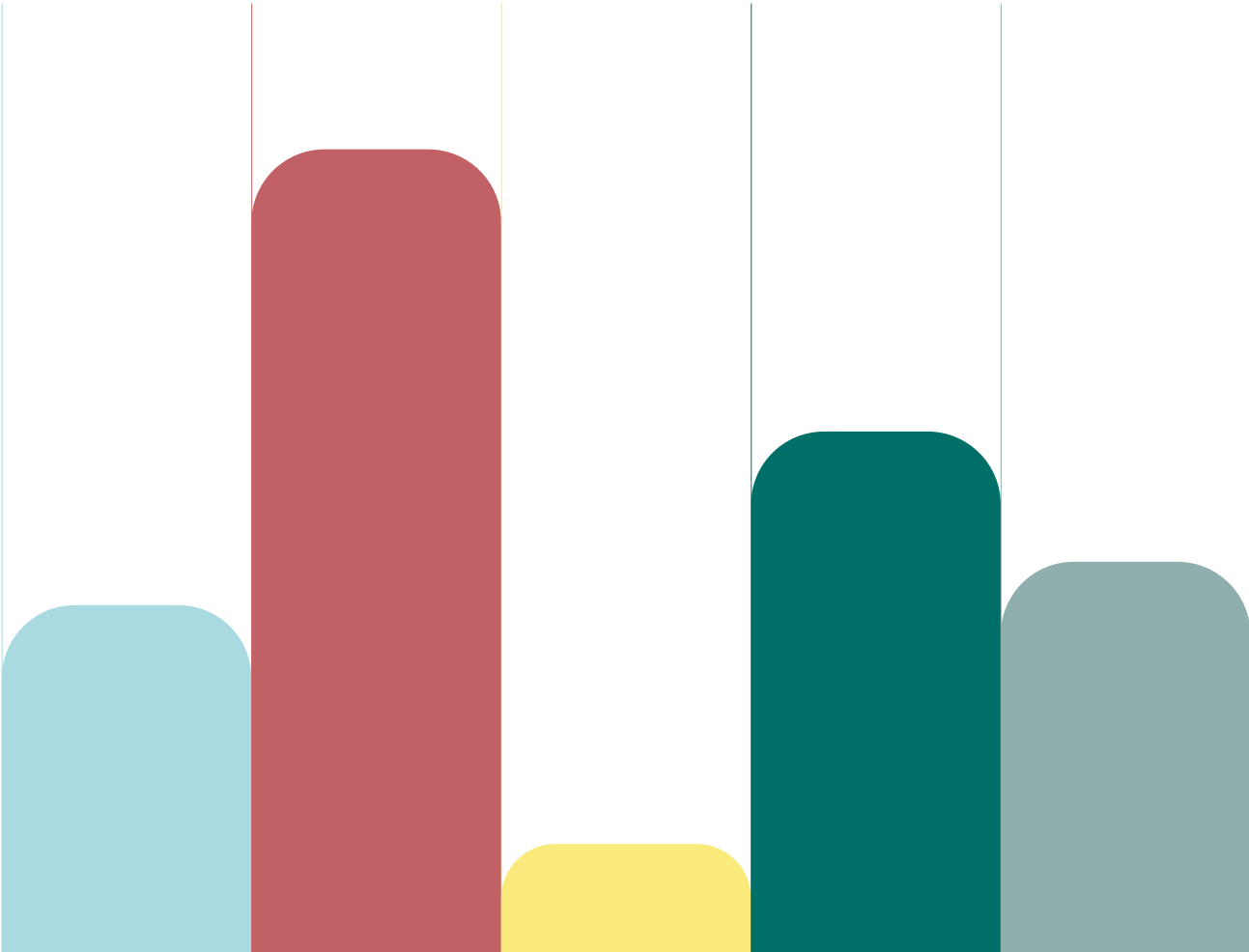
Największymi wydatkami ponoszonymi przez Stowarzyszenie są koszty wspólnych projektów realizowanych z głównymi partnerami, czyli z Muzeum POLIN oraz z Żydowskim Instytutem Historycznym, a także wsparcie udzielane mniejszym organizacjom w ramach Programu Grantowego Stowarzyszenia. Ich wysokość wynosi 4 449 753 złotych.

ŚRODKI FINANSOWE NA RACHUNKACH STOWARZYSZENIA NA DZIEŃ
 31 GRUDNIA 2022 ROKU: 28 290 TYS. ZŁ, W TYM:

- 4 540 tys. zł na działalność statutową Stowarzyszenia,
- 10 507 tys. zł na Kapitał Żelazny Stowarzyszenia,
- 11 933 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Muzeum POLIN, w tym:
 - 6 890 tys. zł na granty celowe dla Muzeum POLIN,
 - 5 042 tys. zł na Fundusz Rozwoju Muzeum POLIN,
- 1 311 tys. zł na wsparcie i wspólną realizację działalności programowej Żydowskiego Instytutu Historycznego.

Działalność statutowa Stowarzyszenia (16%)	Kapitał Żelazny Stowarzyszenia (37%)	Działalność programowa ŻIH (5%)	Granty celowe Muzeum POLIN (24%)	Fundusz Rozwoju Muzeum POLIN (18%)
4 540 tys. zł	10 507 tys. zł	1 311 tys. zł	6 890 tys. zł	5 042 tys. zł

Zbiorczo wpływy i wydatki za 2022 rok

	Bilans otwarcia 1.01.2022	Wpływy*	Wydatki*	Stan na 31.12.2022
I. Działalność statutowa Stowarzyszenia (z wyłączeniem pkt II, III i IV)	4 284 497 zł	1 962 065 zł	1 706 742 zł	4 539 820 zł
II. Kapitał Żelazny	10 152 869 zł	354 133 zł	0 zł	10 507 002 zł
III. Wsparcie działalności Muzeum POLIN	8 818 610 zł	4 826 477 zł	1 712 500 zł	11 932 587 zł
IV. Wsparcie działalności Żydowskiego Instytutu Historycznego	1 014 117 zł	1 327 317 zł	1 030 511 zł	1 310 924 zł
RAZEM	24 270 093 zł	8 469 993 zł	4 449 753 zł	28 290 333 zł

* Zawiera przesunięcia między kategoriami wynikające z porozumień z partnerami oraz zwroty niewykorzystanych środków.

Anna Moniewska, kierownik biura Stowarzyszenia

W minionym roku Stowarzyszenie zwiększyło zarówno wpływy, jak i wydatki, nie tylko zachowując stabilność finansową, ale również osiągając zysk, który w większości przeznaczony jest na realizację w kolejnych latach wspólnych projektów z naszymi partnerami. Nie byłoby to możliwe, gdyby nie wsparcie naszych darczyńców.

Obsługę księgową Stowarzyszenia w 2022 roku zapewniało biuro rachunkowe Superata Sp. z o.o., specjalizujące się w obsłudze organizacji pozarządowych.

Szanowni Państwo,

mamy za sobą pierwszy pełny rok pracy Komitetu Finansowego Stowarzyszenia.

Komitet działał w niezmienionym składzie. Nadal wspierali nas panowie Andrzej Rojek, Robert Koński i Andrzej Malec. Nie zmienił się charakter doradczy oraz cel Komitetu — czuwanie nad kapitałem zgromadzonym przez Stowarzyszenie. Przypomnę, że ustaliliśmy, że przy lokowaniu środków mniej patrzymy na zysk, a bardziej staramy się unikać strat. Zadaniem Stowarzyszenia jest czuwanie nad powierzonymi nam środkami i ochrona ich wartości, a w przypadku zysku przeznaczenie go na jego cele statutowe. Nie jest to wcale łatwe przy sporej inflacji, ciągłych wahaniami rynków kapitałowych i spowalniającej gospodarce.

Naszą najważniejszą rekomendacją był wybór firmy zarządzającej. Po wielu rozmowach z różnymi instytucjami uznaliśmy, że najlepiej zaprezentował się zespół mBanku. Zasoby kapitałowe oraz renoma i umiejętności profesjonalistów z mBanku przekonały nas do współpracy. Dziękujemy panu prezesowi Cezaremu Stypułkowskiemu, którego osobiste zaangażowanie bardzo nam pomogło w dokonaniu wyboru. Specjaliści z mBanku lokują środki Stowarzyszenia w bezpieczne instrumenty, w większości skarbowe.

Jednocześnie zdecydowaliśmy się powierzyć mniejszą część środków wiodącej światowej firmie inwestycyjnej Franklin Templeton. Także w tym przypadku inwestycja dotyczy instrumentów najmniej ryzykownych. W tym miejscu chciałbym wyrazić słowa podziękowania panu prezesowi Borno Janekowicowi, za wsparcie w uzyskaniu preferencyjnych warunków.

Jesteśmy zadowoleni ze współpracy z obiema instytucjami i mamy nadzieję, że będzie tylko lepiej.

PRZEMYSŁAW A. SCHMIDT
przewodniczący Komitetu Finansowego

Kapitał Żelazny

02

W 2022 roku decyzją Walnego Zgromadzenia Członków Stowarzyszenia został powołany główny Kapitał Żelazny Stowarzyszenia w kwocie 10,2 miliona złotych oraz jego *Ramowa struktura lokowania*, której głównym założeniem jest zachowanie wartości zgromadzonych środków. Dodatkowo, chcąc zwiększyć bezpieczeństwo, zdecydowaliśmy się rozdzielić posiadany kapitał pomiędzy dwóch zarządzających. Ostatecznie przy wsparciu Komitetu Finansowego Zarząd zdecydował się powierzyć środki biuru maklerskiemu mBanku w ramach usługi asset managmentu oraz Towarzystwu Funduszy Inwestycyjnych Franklin Templeton w ramach prowadzonych funduszy inwestycyjnych.

CZŁONKOWIE KOMITETU FINANSOWEGO:

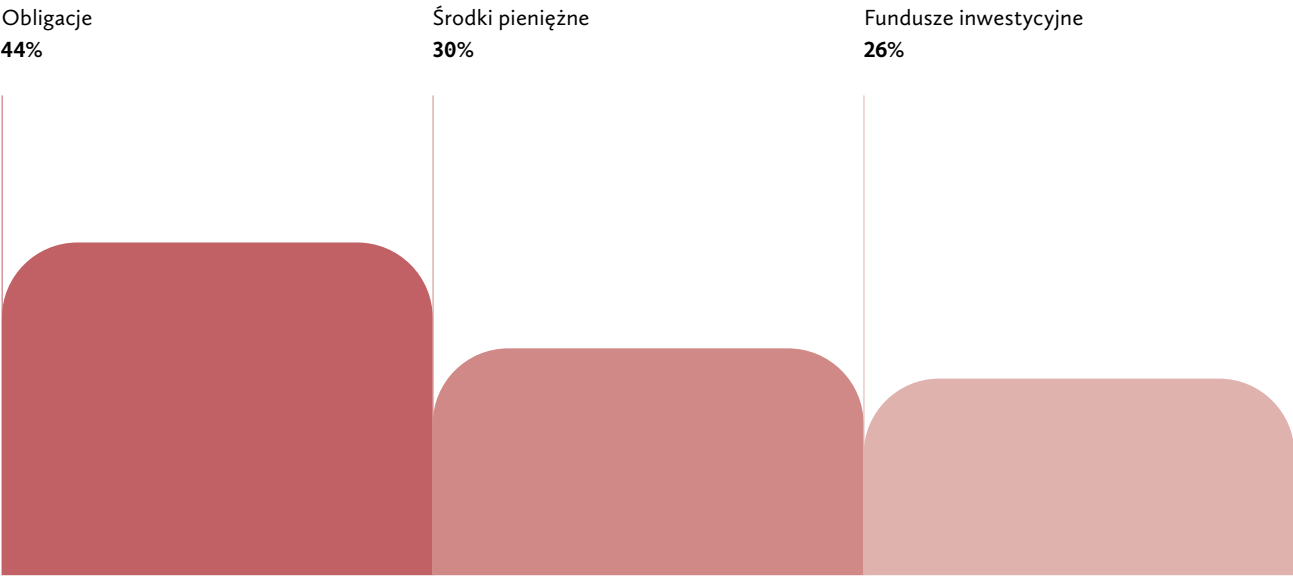
- Przemysław A. Schmidt — przewodniczący
- Andrzej Rojek — członek
- Robert Koński — członek
- Andrzej Malec — członek

mBank jest jednym z czołowych banków w Polsce. Jest liderem w nowoczesnych rozwiązaniach teleinformatycznych, a działające w jego ramach biuro maklerskie było wielokrotnie nagradzane m.in. przez magazyn „Forbes” za posiadanie najlepszego biura analiz. Głównym udziałowcem mBanku jest Commerzbank.

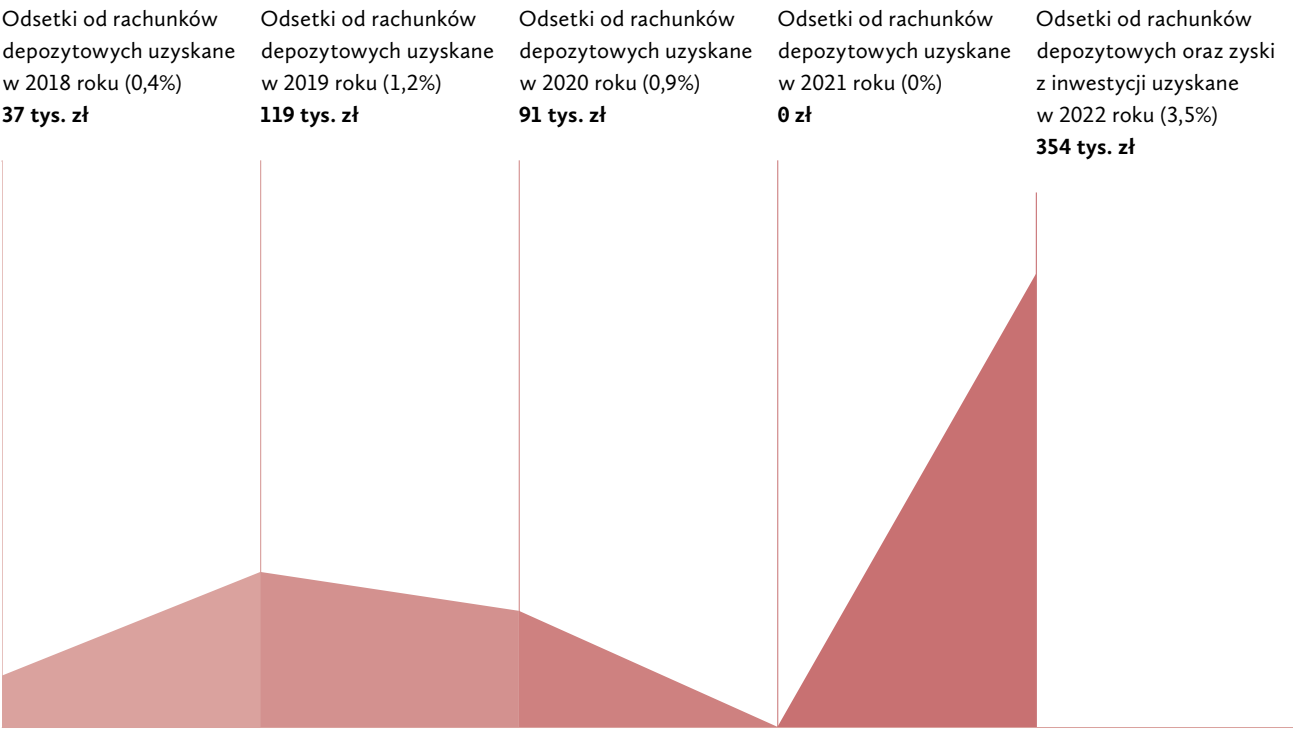
Franklin Templeton jest istniejącą od 75 lat czołową amerykańską organizacją zarządzającą funduszami inwestycyjnymi. W ramach ponad 200 funduszy zarządza inwestycjami wartymi przeszło 1,6 biliona dolarów.

Struktura portfela inwestycyjnego Kapitału Żelaznego
w dniu 31 grudnia 2022 roku

Zysk wypracowany z inwestycji
w latach 2018–2022

Zestawienie wpływów i wydatków w 2022 roku

	Bilans otwarcia 1.01.2022	Wpływy*	Wydatki*	Stan na 31.12.2022
	A	B	C	D = A + B – C
I. Działalność statutowa Stowarzyszenia (z wyłączeniem pkt II, III i IV)	4 284 497 zł	1 962 065 zł	1 706 742 zł	4 539 820 zł
1. Koszty operacyjne działalności statutowej	·	0 zł	632 160 zł	·
2. Program Grantowy	·	52 876	288 065 zł	·
3. Wsparcie innych organizacji	·	0 zł	35 000 zł	·
4. Fundraising i promocja	·	624 215 zł	510 527 zł	·
5. Inne wpływy i wydatki	·	1 284 974 zł	240 990 zł	·
II. Kapitał Żelazny	10 152 869 zł	354 133 zł	0 zł	10 507 002 zł
III. Wsparcie działalności Muzeum POLIN	8 818 610 zł	4 826 477 zł	1 712 500 zł	11 932 587 zł
1. Fundusz Rozwoju Muzeum POLIN	·	26 208 zł	121 305 zł	·
2. Projekty celowe związane z działalnością Muzeum POLIN	·	4 800 269 zł	1 591 195 zł	·
IV. Wsparcie działalności Żydowskiego Instytutu Historycznego	1 014 117 zł	1 327 317 zł	1 030 511 zł	1 310 924 zł
RAZEM	24 270 093 zł	8 469 993 zł	4 449 753 zł	28 290 333 zł

* Zawiera przesunięcia między kategoriami wynikające z porozumień z partnerami oraz zwroty niewykorzystanych środków.

Coroczne sprawozdania finansowe,
merytoryczne oraz wyniki audytów
są dostępne na stronie internetowej:
www.szih.org.pl/sprawozdania

Badania sprawozdań finansowych
i doradztwo podatkowe zapewnia
firma KPMG.

I. Wydatki związane z pozostałą działalnością statutową Stowarzyszenia (tj. niedotyczącą wsparcia Muzeum POLIN i Żydowskiego Instytutu Historycznego) obejmują:

1. Koszty operacyjne działalności statutowej

Bieżące funkcjonowanie biura Stowarzyszenia — w tym wynagrodzenia, koszty obsługi prawnej i finansowej Stowarzyszenia oraz audytów, a także koszty zebrań i Walnych Zgromadzeń oraz korespondencji z członkami Stowarzyszenia.

2. Program Grantowy

Komisja Grantowa im. Jana Jagielskiego w 2022 roku przyznała 30 grantów na realizację projektów dotyczących historii i kultury polskich Żydów w ramach Programu Grantowego. Szczegółowo zostały one omówione na stronach 54–72.

3. Wsparcie dla innych organizacji

Stowarzyszenie w 2022 roku dotowało projekty innych organizacji, których opisy znajdują się na stronie 73.

4. Fundraising i promocja

Wydatki związane z działalnością fundraisingową, wydatkowaniem i ze sprawozdawczością dotyczącą pozyskanych środków oraz z promocją Stowarzyszenia, Muzeum POLIN i Żydowskiego Instytutu Historycznego. Budżet fundraisingu i promocji jest finansowany przez członków Rady Darczyńców w formie dotacji celowych. Więcej na temat działań fundraisingowych Stowarzyszenia można znaleźć na stronach 75–93.

5. Inne wpływy i wydatki

Wpływy przeznaczone na działalność statutową Stowarzyszenia, zyski z lokat bankowych, a także koszty wymiany walut i inne wydatki nieujęte w pozostałych kategoriach, w tym również przesunięcia środków między kategoriami.

II. Kapitał Żelazny. Środki finansowe pochodzące ze zwrotu podatku od towarów i usług oraz odsetki uzyskane z lokat bankowych, które decyzją Walnego Zgromadzenia w dniu 12 czerwca 2022 roku zostały przekształcone w Kapitał Żelazny.

III. Wydatki związane ze wsparciem działalności programowej Muzeum POLIN obejmują:

1. Fundusz Rozwoju Muzeum POLIN

Finansowanie w ramach Funduszu Rozwoju Muzeum POLIN wkładów własnych w projektach realizowanych przez Muzeum POLIN i przez Stowarzyszenie wspólnie z Muzeum, współfinansowanych ze środków publicznych oraz wsparcie projektów realizowanych przez Muzeum POLIN we współpracy z organizacjami żydowskimi, a także projektów dotyczących modernizacji wystawy stałej. Opisy projektów znajdują się na stronach 28–43.

2. Projekty celowe związane

z działalnością Muzeum POLIN

Wsparcie działalności programowej Muzeum POLIN finansowane ze środków celowych pozyskanych przez Stowarzyszenie na poszczególne projekty. Ich opisy znajdują się na stronach 28–43.

IV. Wydatki związane ze wsparciem działalności programowej Żydowskiego Instytutu Historycznego im. E. Ringelbluma, w tym realizacją Programu Oneg Szabat. Projekty realizowane wspólnie z Żydowskim Instytutem Historycznym w ramach Programu Oneg Szabat, na które Stowarzyszenie pozyskało granty celowe. Ich opisy znajdują się na stronach 48–53.

Zapraszamy do wsparcia naszego Stowarzyszenia.
Każda darowizna ma dla nas ogromne znaczenie.
Dzięki pozyskanym środkom pomagamy realizować
działania programowe Muzeum POLIN i Żydowskiego
Instytutu Historycznego im. Emanuela Ringelbluma
oraz innych organizacji żydowskich, których celem jest
ochrona i popularyzowanie dziedzictwa polskich Żydów.

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
Numer konta: PL 87 1240 6247 1111 0000 4975 6324

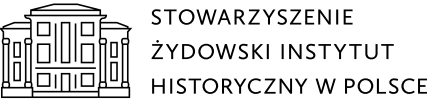
Stowarzyszenie ma status Organizacji Pożytku Publicznego, dzięki czemu
darowizny mogą zostać odliczone od podatku. Istnieje możliwość
przekazania darowizny w Stanach Zjednoczonych z opcją odliczenia podatku.
Dodatkowe informacje można uzyskać na stronie www.szih.org.pl/jak-wesprzec
dostępnej poprzez kod QR lub przez e-mail: development@szih.org.pl.

DANE KONTAKTOWE:

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce

ul. Tłomackie 3/5 +48 797 701 907 www.szih.org.pl
00-090 Warszawa biuro@szih.org.pl

PARTNERZY STRATEGICZNI:

מוזיאון היסטוריה
היהודים
בפולין
ŻYDOWSKI
INSTYTUT
HISTORYCZNY

Wydawca

Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
Warszawa, 2023

Redakcja

Iga Kruk-Żurawska, Zespół Stowarzyszenia ŻIH

Projekt graficzny i skład
to/studio

Druk

Drukarnia EDIT

Zdjęcia

- 2022 Christie's Images Limited
- Rachel Antosz-Rekucka / Fundacja Sztetl Mszana Dolna
- Fundacja Ari Ari
- Jeremi Astaszow Astashow Studio / Teatr Zagłębia
- Mariia Bilostotska, Maciek Jaźwiecki, Valeriia Kalinnikova, Danuta Matloch, Magda Starowieyska / Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN
- Fundacja Brama Cukermana
- Tido Brussig Szenerien, Munich
- Agnieszka Dulęba-Wołodkiewicz, Bartosz Dymarek, Joanna Fikus, Maciek Jaźwiecki, Michał Majewski, Adam Stępień, Anna Szcześniak / Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce
- Sławomir Hordejuk / Miejska Biblioteka Publiczna w Katowicach
- Aga Jabłońska / Fundacja Urban Memory
- Grażyna Jakubowska / Fundacja Łódzki Szlak Kobiet
- Magdalena Kaspercak / Poznański Chór Chłopięcy

- Archiwum rodziny Kirshenblatt
- Paulina Kowalczyk / Gminne Centrum Kultury, Sportu i Turystyki w Wojsławicach
- Grzegorz Krzysztofik / Katowice Miasto Ogrodów
- Marta Kuśmierz, Grzegorz Kwolek, Patrycja Skwierczyńska / Żydowski Instytut Historyczny im. Emanuela Ringelbluma
- Dominika Ludwig / Fundacja Shalom
- Katarzyna Machniewicz / Fundacja Performa
- Narodowe Archiwum Cyfrowe
- Fundacja Nomina Rosae Ogród Kultury Dawnej
- Bartosz Proll / Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej
- Urszula Rybicka / Fundacja Żydoteka
- Katarzyna Sudaj
- Ewa Teleżyńska / Fundacja Ochrony Pamięci Obozu Zagłady w Treblince
- Jerzy Wypych / OP ENHEIM
- Fundacja Zapomniane

Okładka i zdjęcia otwierające rozdziały

s. 1: Agnieszka Kokowska / Muzeum Historii Żydów Polskich POLIN; s. 6: Zamojskie Towarzystwo Fotograficzne; s. 22: Joanna Fikus / Stowarzyszenie Żydowski Instytut Historyczny w Polsce; s. 74: Fundacja Nomina Rosae Ogród Kultury Dawnej; s. 94: Marek Panuś / Stowarzyszenie Gliwicka 66

Wydawca dołożył wszelkich starań, by ustalić nazwiska autorów prezentowanych zdjęć oraz uzyskać zgodę na ich publikację w niniejszym raporcie.

ISBN 978-83-961996-2-1

STOWARZYSZENIE
ŻYDOWSKI INSTYTUT
HISTORYCZNY W POLSCE